

VYFDE BOEK
VAN DE
GELDESCHE
GESCHIEDENISSEN.

I N H O U D.

1. ende 2. **D**E Heeren van Pont Lupold ende Wichard worden Voogden van Gelre. 3. De Noord-mannen winnen Nymegen, verwoesten de Betouw, ende slaen den Bisschop van Mets. 4. Karel de Dicke verdraegt met hen. De Deenen maeken een Schanis by Doesburg. 5. ende 6. Hun Koning Godefrid word zelf in sijne ontrouw neffens Huyg achterhaeld ende neder-geleyd. 7. Tiel geschonken aen de Kerke van Vtrecht. Strooperyen ende tochten der Noord-mannen. Noch wat anders. 8. Gerlaek nazact van Voogd Wichard. Wreedheyd der Hunnen. Dood van Rob. van Heusden. 9. Gerlaek helpt den Koning van Frankrijk. De Keyser verslact de Hunnen. 10. Voogd Godefrid treckt naer Frankrijk met Keyser Otho, die aen den Bisschop van Vtrecht een klooster binnen Tiel vereert. 11. Ende de Hunnen verdelgt; hun over-blijffelen in Gelderland, 't welck met Aufrastien leen-plichtig word onder de Keyfers. Rainer Grave van den Berge. 12. Balderik van Cleve. Grave Wichman van Zutphen slicht ende begifticht het klooster te Elten. Dood van Otho van Nassouw ende Voogd Wichard. 13. Sijn navolger Mengoos. Bedrogh van den Bisschop te Colen. Ende noch yet meer. 14. Ansfried word Bisschop van Vtrecht. De vryheeden van 't Elter-Klooster vermeerderd. 15. Keyser Otho kiest Gregoris tot Paus, straffende sijne tegen-streevers, ende schenkt Boemel aen de Bisschoppen. 16. Het Klooster te Hohorst. Tiel ende Vtrecht verbrand. Voogd Mengoos sterft. Sijn aerd ende kinderen. 17. Diderick van Holland overwint ende vangt Bisschop Adelbold. Kerkelijke vergadering tot Nymegen. 18. De Vriesen slaen de Hollanders, ende verlossen den Bisschop. Verscheyde landen onder Vtrecht leen-roerig. 19. De Martens kerke tot Vtrecht ingewijd. Bernulffin stede van Adelbold Bisschop. De Keyserin bevalt te Oosterbeek van een zoon. 20. Voogd Wiking sterft. Verhael van sijne kinderen en van Meinwerk Bisschop van Paderborn. 21. Mengel-stof. Nymegen met sijn Burgt verbrand. De Duytsche beoorlogten de Hollanders. 22. De Clevemaer word Burg-grave van Nymegen. Des Keyfers oorlog ende daer na verdragh met Baude Wijn van Vlaenderen. 23. De bende van de Duytsche Vorsten in Holland i eenemael verstroyd. Voogd Wichard gevangen ende weder gelost. Wtspraek tusschen de Bisschoppen ende de Heeren van Zutphen. 24. Vershillig gevoelen aengaende de eerste Voogden ende Graven van Gelre. Achter aen koemen de Geslacht-rollen der Voogden van Gelre, als mede der Graeven van Zutphen en Renkom, ende der Heeren van Heusden.

879. 1. **D**E wijl Lodewijk noch zat in 't Rijk van Aufrastien, had hy een eenigcn zoon by Ludgard, dochter van Etbick van Altorf, Grave van Zwaben: welk als in zyne kindheyd wt de vensters van 't hoff dood ter aerden gevallen, ende sijn bastaerdbroeder Hugo in een schermutzel, als gezeyd, tegen de Noord-mannen was gestruyckel, gebrack het den Koning aen lijfs-erven. Waer over hy eenige zyner Landtschappen ende Heerlijckheeden aen de nabuyrige Vorstenen treffelijxten Adel wt zonderlinge mildheyd als teleen leen begon wt te

wt te
de H
merli
meer
den N
iaer
aenkl
heint
maer
vyanc
ooms
neffen
van zy
Grave
zoone
van L
Zeder
heere
onder
vieren
Aufr
iaeren
sprong
koem
onse e
zijn h
deel v
len no
Niers.
andere
land)
eerste
hun be
wilde
voor-sj
over-la
ende o
welke
deren,
fangen
* Ita in
Velp
simu
† Daer
nr d
binn
verri
Mar
Lan
men
den o
stoff
spray
Gelre
gezey
in Be
te be
staen
zijn,
deze
gebo
nus
ende
haelt
van l
lichn
zijn,
grave
† a Gra
telea,
quã

wt te geeven. Onder andere bedacht hy mede de Heeren van Pont, ende Wichard zijn * Kammerling, welker klokke daeden en raed hem meermaels waeren te staede gekoemen, zoo in den Noordmanschen krijg als noch voor etlyke jaeren tegen zijn oom Karel den Keelen en zyne aenkleevers. Door deze beleefdhed toonde hy hem niet alleen dankbaer aen zyne weldoenders, maer maekte sich daeglijks sterker tegen de vyanden van buyten, ende zonderling tegen sijns ooms aenhang. Want Karel had stervende, neffens andere, tot een erfgenaem en op-neemer van zyne bitterheyd nagelaten, ende onlangs tot Grave van Vlaenderen verhoogd zijn behoud-zoone Balduin, die niet af en liet de land-zaeten van Lodewijk steeds op het vinnigste te plaegen. Zedert dien tijd hebben hun af-gezonderde land-heeren gehad die volkeren, welke van den begin, onder de naemen van Sicanbers, Menapiers, Batavieren, ende naderhand onder de Franken en Aufrasiens schuygende, naer lang verloop van jaeren Geldersche zijn toe-genaemd. De oorsprong van welken naem * hoewel onzeker is, koemen efter de Schrijvers hier in over een, dat onse eerste Voogden wt het geslacht van † P O N T zijn her-komstigh, hoedaenig een dorp in 't Vierdeel van Ruermond tusschen Gelder en Stralen noch te vinden is aen de linker-kant van de Niers. Welke streek ook al noch (neffens meer andere Gerechten en Heerlijkheden in Nederland) den naem van † Voogde behoud. Want de eerste bevel-hebbers van Gelderland, ter tijd hun bedrijf ende mackt noch engh bepaeld was, warden Voogden genoemd, wt dien zy zich als voor-spraken ende Mombers droegen, om van over-last en ongelijk te beschutten, voor te staen, ende ook heuffelijken te beheerschen die Volken, welke zy van de Vorsten van Aufrasiens, ofte anderen, ofte andersins, in haere hoede hadden ontfangen.

* Siet het
opste Boek.

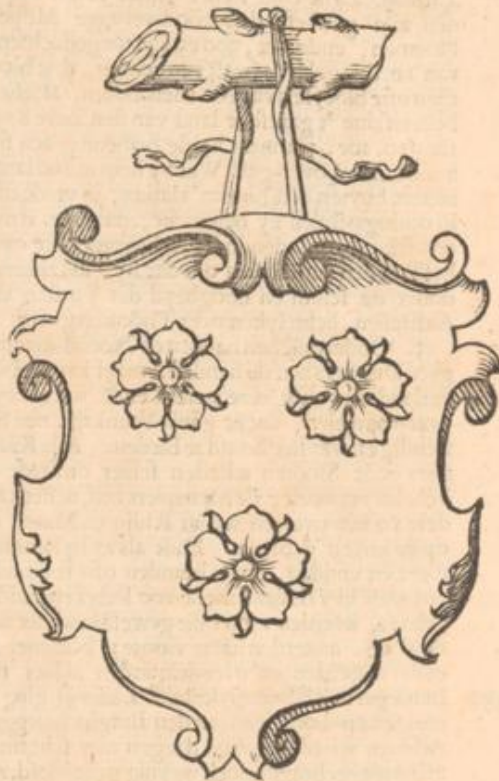
* Ita in m^{to} Clivie Chron. reperisse se ait Ianus Velpen, medicinae & Gelricarum rerum scientificus vir.

† Daer zijn 'er die 't geslacht van PONT af-leyden wt dat van Teysterband: andere meynen, dat het binnen-landsch: edele zijn geweest. De Heer Scriverius haelt ze wt het buyt van Aufrasiens, wt zaek Martin Land-voogd van Aufrasiens wt zijn zoon Lambert een neve had met naemen Guido, welken men zeght omtrent het jaer 751. Gelderland met den om-geleegen streek te hebben beheerscht. Christoff. Brouwer en Tesmak. gissen dat zy wt Saxen spruyten, vermits Voogd Mengoos en Arnold van Gelre Aerts-bisschop van Colen in oude bescheyden gezeyd worden de kloosteren Villich en Relyndorp in Bergs-land op hun vaderlijken grond aen de Sege te hebben gesticht. Jan Velpen wil in tegen-deel staende houden, dat het Fransche Heeren moeten zijn, ende met Karel den Grooten ofte voor heen nae deze gewesten af-gekoemen, om dat wt Vranckrijk geboortig waeren Pontius Pilatus, Pontius Paulinus Roomsch Burger-maester en Rym-dichter, ende Pontius Leontius daer Sidonius van op-haelt. Dit en luyd zoo beel vreemd niet. Want die van Pont al noch by de Fransche bekend en door-luchrig, ende aen 't buyt van Guyse vermaeghschapt zijn, voerende den naem rechte voort van Mark-graven.

† a Graecâ, uti volunt, voce Βονδία. Latini Tutela, Patrocinium, vel Advocatia dicitur, de qua vide Nicol. Burgund. ad Consuetud. Flandr.

WICHARD

Eerste Voogd van GELDER.



2. Wt de aangeweefene stam was WICHARD de eerste Voogd van Gelderland, die nae 't afsterven van zijn broeder † Lupold, den temmer van 't verflindende ongediert, ende zijn vader Orho, die by zommige * een Grave word geheeten, alleen meester bleeff. * Eenige hebben een bedenken, dat deze Landfchap, zelf voor de tijden van Orho en zyne zoonen, zy bediend geworden door zyne Land-drosten wt het huys van Aufrasiens, zeggende dat Marten Stadhouders van Aufrasiens enen zoon had met naemen Lambert, van wien de eerste Voogden zouden zijn gesprooten, ende onder andere Guide, ofte, zoo andere stellen, Lupold, zijn iongste zoone, die op den iaere 751. word op-gehaeld. 't Is ook waer-blijkelijk, dat Karel de Groote niet alleen de Stad Nimmegen met zyne tegenwoordigheyd, verscheyde cieragien, ende wt-steekende gebouwen heeft ver-edelt, maer ook door zyne plaets-bewaerders laeten bestuyren, tot dat deze Voogdy van Orho op zyne zoons is over-gezet, die het te vooren tijdelijk in een erf-gebied hebben veranderd. Aen Wichard werd ten wijve gegeven

† Velpen kent Lupold voor eersten Voogd, hoewel jonger dan zijn broeder Wichard, wt reeden dat Wichard hem heeft over-geleest.

* Ita Wolfgangus Laxius.

* Richardus Wassenbergius.

de dochter van *Herman* † Grave van Zutphen. Die voor-geeven, dat *Wichard* doen met een erfgenaem zy geworden van 't gedachte Graefschap, zijn t'eenmael op den dwael-wegh; nademaal men veele iaeren herwaerts in 't byzonder van de Zutphensche Graven leeft, ende 't Graefschap met Gelderland eerst is vermengd door het houwlyk van *Otho van Nassou* ende *Sophie van Zutphen*. Zyne ende zynere achter-erven wapenen zijn geweest drie rood-verwige Mispelbloemen, ende niet, zoo eenige tot gedachtenis van 't neder-geleyde beest verdichten, drie bloemen ofte bloeyfels van een effen-boom. *Wichard* beheerschte 't gantsche land van den iaere 879. tot 910. toe, wanneer hy de bediening aan sijn zoon *Gerlaek* over-gaf. Wat by hem in zoo lange iaeren, buyten ofte binnen 's lands, in vrede ofte in oorlogs-tijden zy beschickt, daer van is niet een stippel te vinden in de Schrijvers ofte oude bescheyden: misschien om dat hy, als zittende onder de schim en hoogheyd der Vorsten van Aufrasiën, lichtelyken over 't hoofd is gesien.

3. Ondertusschen hadden de Noord-mannen geen kluyfters aan de handen, maer kamen Nederland met zulk eene macht ende wreedheyd over-rompelen, dat ze gants Vrankrijk niet bestendig en was het hoofd te bieden. Alle Kloosters ende Slooten wierden schier omtrent de Schelde verwoest; de Menapiers zelf, neffens andere volken over en weder Rhijn en Maes, als op de knyen gebragt. Ende als zy bykans niet meer en vonden, om te branden ofte te plonderen, ende in Vriesland mede zoo leelyken hadden geleeft, keerden zy wt die gewesten weder naer de Wael, ankerden haere vloote te Nimmegen, ende nestelden en over-winterden aldaer met hun leger in 't Koninglyke hoff. *Lodewijk* ging ze met sijn op-bod tegen, en den Burght beleggen. Alsdooen wierden enige daegen met schermtuzelen toe-gebragt, doch weynig gevorderd, zoo om de strengigheyd van den winter, als om de onwilyke dickete en vastigheyd van de plaets. Als *Lodewijk* ten lesten van zyne belegering afliet, begouwen de Noord-mannen op nieuws te moes-koppen, de Betouw in een bloed-bad te stellen, Nimmegen, 't welck te vooren by hun was versterkt, deerlyken wt te rooven; ende eyndlyken de Stad met het Valkhoff door 't vier te schenden. Daer na kreegen *Colen*, *Aken*, *Bonn*, en de landen daer omtrent ook haere beute. De Deenen yverig om haere overwinningen voort te zetten, trocken van daer naer 't Bosch van * Ardenne, ende drie daegen in 't Klooster te Prummen hebbende gepannekoekt, vernielden de omleggende gehuchten doorden brand. Dit al zoo befteld zijnde, keerden sy met buyt wel geladen weder na hun leger-stede. Op 't naefte iaer stierf *Lodewijk* Koning van Aufrasiën, nae dat zyne dood ende de aenstaende land-plaegen door een groote vierige sterre waeren voor-gekondigd. De Noord-mannen, dienu aen den Rhijn, Maes, Wael, ende in de hoofdstad Nimmegen een vaste voet hadden, zijn wyders in 't voor-iaer wthaere verschantfingen op *Trier*, een

881.

* Sijne Ardenne.

882.

† Een oud geschreeven hand-vest bewaerd by *Ian Velpen*, schryft hem toe tot eene eerste vrouw *Agniet*, dochter van *Balderick den tweeden*, elfsden Grave van *Cleve*; die niet heeft gekinderd: ende voor een tweede vrouw de dochter van *Grave Herman*.

staetige Stad in Vrankrijk, ende na 't mis-handelen der selver, op *Metz* aengerocken. Bisschop *Walo* ging ze met *Bartolf* ende *Grave Andelhard* van zelf te gemoet. 't Gevecht aengaende, hielden de Noord-mannen de hand boven, sloegen voor eerst den Bisschop dood, ende de overige op de vlucht, ende keerden, staekende hare vorige tocht, haetelyken met een lekeren roof nae hunne vloote, welke by de Betouw op de Maes-kant aan anker stond. Doen kamen naer Italien, wt alle hoeken van 't Christendom, gefanten op gefanten aen *Karel den Dicken*, hem vleyende, hy wilde de kroon hem van broeders wegen toekoemende doch aenvaerden, ende den zorgelyken stand van 't Rijk onderstutten en te hulp koemen. De Keyser reysde doen daedlyken na Frankensland, wt wiens bevel de Rijx-Standen na Worms zijn gelaeden. Daer nae ging hy met een aenzienlyk ende wt alle zyne onderzaeten opgezaemeld leger recht toe na de Noord-mannen, die omtrent de Maes verschantf lagen, ende nae verscheyde wt-vallen en schetmutzelen, nae *Karels* geweld niet veel en vragden. Middeler-tijd gaf de lucht wt onmaetige hagel-steenen, ende neffens andere voor-teykenen, een bang en pestigh weder, waer wt menigerhande siekten en sterften zijn gegroeyd.

4. *Karel* eyndlyken siende dat hy ofte den vyand moest laeten beruften, ofte met hem verdraegen, sloot over-leverende pands-luyden, zulk een verbond met de Deenen, dat *Koning Godefrid*, by de Deenen *Gotrick* genoemd, als sterker van volk zich na *Karel*, die een dagh reysens van zyn leger af was, zoude verwoogen, 't Christen-geloof belijden, ende alsdan tot een huysvrouw hebben *Gisele*, ofte, zoo ze andere heeten *Gillesken*, dochter van *Lothaer Koning van Italien*; ende tot houwlijx-goed *Vriesland*, ende daer in mede verwoet de Betouw en een hoek van Gelderland (vermits by die landfchap heeft in-had, ende oock andersins, van zijne voor-zacten wegen, eenigh aental daer op woude voor-wenden) ende zulks met de Steeden, boerschappen, en Ampten, zoo die by *Erick*, naderhand *Koning van Denemarken*, wt gunst van *Keyser Lodewijk*, waeren bezeten. Hier mede zoude hy ende zyne mede-vrienden de landeryen van *Karel* verlaeten, ende noyt by des *Keyzers* leeven beschaedigen. Dit verdragh aen wederzijden be-eedigd zijnde, heeft de *Keyser*, naer ouder gewoonte, *Godefrid* ten doop geheeven; ende wierden voorts twee daegen met slempen, geluck-wenschen ende hooveeren door-gebragt. Soo haest nu de gijfelaers van *Karel* wt de Vestingen der Noord-mannen waeren losgelaeten, is *Godefrid* beschonken met 2080. ponden aengoud en silver, vrolijkende staetig van den *Keyser* gescheyden. *Sigefrid* wierd oock, neffens de andere Noordmansche bevel-hebbers, met veele schijven wt-gekoft, om zyn gebied in te ruymen. Na dat *Kaerleman* aen de * Some eens ende andermael methen was hand-gemeent geweest, ende eyndlyken de kans en moed verlooren gaff, was het soo wijd met hem gekoemen, dat hy een twaelf-iaerigh bestand, 't welck noch qualyken wierd onderhouden, met 12000. talenten moeste bekoopen. Omtrent desen tijd came een nieuwe scheeps-macht wt *Denemarken* by *Kinheim* in *Vriesland* anker werpen, welke door oogenluyking des *Konings* nae den Rhijn op-voer, ende *Doesburg* aen den *Yffel* bemachtigende, eene *Schants* ging op-werpen, om daer den winter wt te harden. De *Keyser* zond daer heen Hertogh *Henrick*,

884.

Henrick legere binnen voor-trende, gekeerde deeden dat sy derlaet op de geene eens ze vuyfster de de S hand zi land ne zoo we bezoek heyd da yet wt

5. Ende *Godefrid*, o een kon werryer wilde e grooter naer *V. Godefrid* macht v wederom de winst slag wel trecken van den lasten, st Vriesche hy geem achterve der Dee nach' ene hem zou te hebbe Dit voor dan zyn zoude h geeren g af-val e De *Keyf* heymelij trapt ma gen nette de landf gebrook buchten Wael, n Waer ov yl weder willen de de *Konir* niet over

6. 't *Henrick* fens, om bert *Bisse* gen zijne te nee me voor mat stemde pl met een met den

6. 't *Henrick* fens, om bert *Bisse* gen zijne te nee me voor mat stemde pl met een met den

Henrick, die sich tegen over de Noord-mannen legerende, haer van het kneevelen, moedwille ende binnen hun perk heeft gehouden, tot dat sy in den voor-tijd hun Vestingen verbrandende ofte slechtende, weder nae de Vriessche oord te rugge zijn gekeerd. Als Kaerleman daer nae was gehemeld, dedden de Noordsche keevers, voor-wendende dat sy met den Koning ende niet met zyne onderfaeten hadden gehandelt, een nieuwen storm op de gehachten der Franken, ende lieten die geene rust, eer hen de nazaet van Kaerleman noch eens zoo veele penningen als te vooren in de vuyften had gesteecken. Alsdoen naemen sy van de de Some een loop naer Lotrijk. Als sy naderhand zichte *Loeven op de paelen van Frankeland neder-sloegen, konden sy op haer gemak zoo wel *Nederland als der Franken bodem bezoeken. De Keyfer, zoo hy haere vermetelheyd dacht te straffen, moest nochtans zonder yet wt te richten wederom te rug trecken.

5. Koning Lothar had behalven Lothar ende Giselken, vrouwe van den Deenschen Godefrid, ook een speel-kind Hugo achter-gelaeten, een korzel en wispeluerig hoofd, ende als tot werrery gebooren. Als dese tegens den Keyfer wilde op-staen, ende op zijns vaders Rijk en grooten buytlorde, deed hy ook eene bezending naer Vriessland ende een vleyend verzoek, dat Godefrid, zijns susters man, hem doch een goede macht wilde toe-schicken, om sijns vaders Rijk wederom in te neemen, beloovende de helft van de winst tot zijn behoef af te staen, zoo de aenslag wel geluckte. Godefrid bekoord door dese trecken, ende een wvlucht zoekende om zich van den Keyferliken eed en vriendschap te ontlasten, stuerde op staende voet Gerolf ende Gardolf Vriessche Graven naer den Keyfer, met last; zoo hy geerne wilde sien, dat de Koning zijn verbond achtervolgde, ende zyne grenzen bevrijd van der Deenen in-val, hier voor *Cobolents, *Ander-nach ende andere plaetsen van Duytsland aen hem zoude schenken, om de voor-raet van wijn te hebben, die in Vriessland niet wilde wassen. Dit voor-werzellagh op dese moer, dat hy alsdan zijne wille ende een voet in 't Duytsche Rijk zoude hebben. Wierd hem in tegen-deel zijn begeeren geweygerd, zoo kond hy quanzuys zijn af-val en verradery een eerlijk schijnzel geeven. De Keyfer desen smoor-pot ontdeckende, hield heymelijken raed met Grave Henrick een doortrap man, om de loofse twist-soekers in hun eygen netten te verstricken. Hy wist ook wel, dat de landschap van Godefrid, om zijn veenigen en gebrooken grond, als mede om de verscheyde buchten van wateren, bysonder van Rhijn en Wael, niet wel met zijn volk was te bereyken. Waer over hy de Deensche boodschappers in der yl wederom zond, hen verseeckerende van alles te willen doen tot zijn ende des Koninx oorboir, de Koning zoude maer zijne trouw en beloften niet over-treeden.

6. 't Leed weynige daegen, dat de Keyfer Henrick nae hem afvaardigde, ende daer benefens, om het bedroggh beter te verbloemen, Wilbert Bisschop van Colen. Dese beval in 't verborgen zijne helbardiers, door Saxen-land hun weg te neemen, ende niet naet heele rorten, maer man voor man, ende in kleyn getal zich naer de bestemde plaets te verwoegen. Graef Henrick trock met een geringen sleep zelf na Colen, ende voorts met den Bisschop na de Betouw. Godefrid ver-

neemende hare aankomste was wel op sijn schick, ende niet weetende wat daer broeyde, ging ze te gemoet tot aen Herispsich (nu 't Srijck) alwaer Rhijn ende Wael nu by Schenken-Schans het Betouw-eyland beginnen te on-nemen. De Grave ende Bisschop handelden daer van wegen den Keyfer met den Koning over veelerley dingen, tot dat den dagh met de t'samen-sprack wt zijnde, de gesanten wt de Betouw weeken, om 's anderen daegs alles te hervatten. Henrick ried den Bisschop, tegens den acnstaenden dagh de Koningin Giselken buyten de Betouwe naer Nimmegen te ontbieden, om door haer quanzuys den Koning te beeter tot eene vrede te buygen. Ondertusschen wilde hy de sacke van Everhard, die t'onrecht wt sijn haeve en goederen was gezet, den Koning beklaeghlijken voor-draegen, vermaenende Everhard, dat hy het leed hem aengedaen zelf den Koning al bulderende zoude aendienen. Dit geschiedende begoft Godefrid hem vast toe te snuyven en te verfnorcken. De Grave meer geneegen tot toorn dan tot ontschuldiging, ende reeder zijn ongelijk met de hand te wrecken als met het tonge-blad, trock terstond van leer, ende hiew met kracht den Koning een ysselijke wonde in 't hoofd. Waer over hy van sijn stoel achter over zijgende, voorts door Henrix trouwanten, t'zamen met zynelijf-wachters, eer men hem van de aerde konde op-lichten, met steek over steek is neder-geleyd. Eenige dagen daer nae wierd Hugo insgelijx, door 't beleyden soete woorden van Henrick, op de Hof-stede van Gundulf af-gelockt, gevangen, ende geblind wt 's Keyfers last in 't klooster van Prummen geschooven, daer hy mede na etlijke iaeren de wereld goeden nacht zeyde. De Noord-mannen, niet weynigh hier over vergrimd, sloegen haer onder den Oversten Sigefrid neder omtrent Loeven. Wanneer ze Karel van daer niet konde verdrijven, gingen sy eyndlijken met een leger van over de 30000. mannen Parijs belegeren. Omtrent desen tijd stierf Luitbard Grave van Cleeve, zoon van gemelten Everhard, achterlatende Balduin den tweeden, ende op de ryelften Grave van Cleeve. Want dat sommige desen Everhard Grave van Gelder noemen, hoe kan dat bestaen, nademael Wichard alleen, ende niet als Grave, maer als Voogd, doen ter tijd dese landschap beheerschte? Als de Noord-mannen Parijs nu meer ende meer benauwden, Grave Henrick met zijne troppen hadden neder-gemaekt, ende de Keyfer geen middel wist om ze te doen verhuysen, moesten eyndlijken de burgers de plundering met groot geld af-koopen, ende was de Keyfer genooddringt van twee quaeden het minste te kiesfen, ende den Deenen die landschap, die eerst *Neusterland ende nae hun Noordmandyen is gheeten, tot een woon-plaets over te zetten. Karel noch krachts noch verstands genoegh hebbende tegen alle de zwarigheeden, wierd met een-paetige stemmen der Rijx-standen af-gezet, krijgende tot een navolger en als momber Arnulf zoon van Kaerleman, daer hy alsoom over stond. 't Volgende iaer wierden ook, naer dood van Karel, twee Koningen over Italien gekoozen, Berengær geweesde Hertogh van *Frioul, ende Guido te vooren Hertogh van *Spoleto, die ses iaeren t'zamen het gebied in handen hadden.

7. In dit ofte in 't naefte iaer wierd Duytsland, na verscheydene water-vloeden, pest-ende hongertijden, daer nevens van de onmenschelijke

Honger

886.

887.

* Neustria.

* Dux Friouliensis.
* Spoletanus.

888.

889.

* Loeven, ludo Loeven, ludo Loeven, ludo Loeven, ludo Loeven.

* Cobolents, * Ander-nach, * Cobolents, * Ander-nach.

884.

890. *Hongeren* zeer geplaegd. 't Volgende iaer schonk Koning *Zwentibald*, zoon van Keyfer *Lodewijk* ende neeve van *Karel den Groeten*, dewijl hy sich te *Nimwegen* verhiel, veele plaetsen, ende onder andere in *Gelderland* de *Stad van Tiel* ende *Deventer* in *Over-Yffel* aen de hoofd-kerke van *Utrecht*. Middeler tijds kamen de *Noord-mannen*, nae 't vernielen van landen ende luyden, op hun nabueren de *Bretons* aenvallen. Maer in twee veld-slaegen leelijken aengeloopen hebbende, brachten haere vloot door de deuren van den *Rhijn* en *Maes* naer *Lotrijck*, daer zy in de voorige iaeren veele schatten by een hadden geschraept. 't Iaer daer na verstroyden sy, gaende by *Luyc* over de *Maes*, de benden van *Arnulf*, welke wat te spade omtrent het Slot van * *Maestrict* waeren aengekoemen. Alshier op de *Christen-Vorsten* krijgs-raed houdende de hoofden tamen staeken, wierden sy alle deerlijken verascht, ende op de vlucht gedreeven. In dese over-rompeling viel *Sunzo* Bisschop van *Ments*, en *Grave Arnulf* neffens veele *Grooten*. Keyfer *Arnulf* die doen in *Beyeren* huys hield, om den *Slavoniers* het stroopen te beletten, ging daer op inder haest, wt ongeduld en stoornis, in de *Oosterfche* landen eene macht verzaemelen. Over *Rhijn* dan zettende, ende hem legerende omtrent de *Maes*, versloegh dese *Noordfche* dwingelanden by *Loeven* aen de stroom de * *Deele* in een groot gevecht. Niet langh hier nae koos *Guido* zijn zoon *Lambert* tot mede-Keyfer. De *Noord-mannen*, die by haere schepen waeren gebleeven, hebben op 't volgende iaer in de t landen tusschen *Maes* en *Rhijn* wt-gerooft *Bon*, met de rondom leggende vlekken, ende op nieuws het klooster te *Prummen*. Van daer streeken sy naer *Ardenne*, en overweldigden met een ruck een sterk Slot, nieulijx op een hoogh geberghte op-geworpen, waer in veele luyden waeren gevlucht, ende alles neder-hackende vulden haere schepen met plunderagie, en voeren van daer weder met alle macht over zee. Hier op volgde een bittere vorst, ongehoorde storm-winden, ende andere ongemacken. Eenige iaeren geleeden wierd Hertogh *Everhard* (zonder te weeten wie) de zoone van *Meginhard*, door *Walger* een *Vries*, *Geralfs* zoone, op de iacht behendelijken vermoord. 't Iaer daer aen stierf Keyfer *Lambert*, in wiens stede gekoemen is *Lodewijk* de vierde, zoon van *Boso* Koning van *Provence*. Keyfer *Arnulf* mede te * *Regensburg* af-stervende, had zijn zoon *Lodewijk* den vierden Koning van *Duyt-land* tot een navolger; gelijk *Ostbald* Bisschop van *Utrecht*, *Egibert* een *Vries*, die naer tien maenden ruym-plaets mackte aen *Radbod* mede een *Vries* van *Koninglijken* stam, de 14. Bisschop, die 17. iaeren de stoel bezat, ende onder andere wierd bevestigd in de aengetoogene gifte der Steeden *Tiel* ende *Deventer*. Sommige slaen *Egibert* over, meynende hem den zelven man te wesen met *Radbod*, te meer, zoo hy by eenige *Egibod* word genoemd. Twee ofte drie iaeren laeter zoude *Diderick* eerste *Grave* van *Holland* zijn over-leeden. Dan hoe lang hy geleefd heeft ende waer over geleefd, kan ick niet verneemen. Zijn nazet was *Diderick* de

† *Pagus sive Comitatus Ribuariorum. Ita enim tum temporis vocabantur inter Mosam Rhenumque mediae regiones, Aquisgranensibus, Iuliacensibus, Chiroisque ac Gelris nostris ex parte habitatae. Vidi de iis Freber. 2. Origin. Palat. c. 8. § 9.*

tweede. 't Volgende iaer was beroemd door de gevangenis van Keyfer *Lodewijk* den vierden, wiens oogden van *Berengaer*, dien hy te voren de kroon had ontveldigt, wierden wt-gesteeken. In de *Mey*-maend verscheen een zeer luechtige stert-sterre, ende terstond daer op een andere wonderlijke *Sterre*. In 't iaer tien boven negen honderd wierd wt het leeven geruckt *Richard* de eerste *Voogd* van *Gelderland*, achterlatende een zoon *Gerlaek* zijn erfge naem, ende, zoo sommige seggen, ook een dochter *Adelheid*.

GER LAEK de eerste, Tweede Voogd van GELDER.



8. GER LAEK trouwende, zoo men gift met de dochter van den *Grave* van *Keyk*, wan daer by *Godefrid*, die naer 26. iaeren in zijns vaders bewind is getreden. *Gerlaek* gelijk hy de oorloghs-hanteering wel verstond, zoo was hy ook door lang onderwind van saeken soo gesleepen, dat hy zijne vroomigheyt tot het minste gevaer van de sijne te werk stelde. Wat al dienffen en hulp hy neffens de andere *Duyt-land* Vorsten den Keyfer en 't *Roomfche* Rijk heeft beweesen tegens de *Bohemiers*, *Ungeren*, ende *Slavoniers*, daer van geeven de *Iaer-boeken* genoegsaem bewijs. Want in 't 911. ende 't volgende iaer, wanneer *Konraed* Vorst der *Franken*, nae den wtgang van *Lodewijk*, *Roomfch* Koning was verklaerd, wierd *Duyt-land* seer ongenadelijken van de *Hunnen* ofte *Hongeren* gequeld, nae dat dese oorloghs-buyen te voeren door zeltfaeme hemelsteykens waeren gedreygd en voor-beduyd.

Dau

904. Dan de ginge v ten left 200 ont gels het 910. *Honger* spreid Swaber met sul ende pl ruffcher waer va was va Maes in dorpen. 916. *Adelheid* ende va aen verl venter tienden Bisschop leer, lev aldaer h 919. ende K lijfs-erv van Ful 9. T rick, or 922. toe-gen rijk een. 925. *Roberts* Anjou, Koning aen bey onse teg macht b dere het daer na t ende * l Veld-he groot-w land. N op nieu vallende hebben door V van dae ondraeg Hier op meene trakte, dese ald over de *Beyeren* gesteld, den Key rond K schalk of hem de t der Luy mede R was zoo de Keyf lands wi 933. † *Dynaf mach. bennus.* † *Circuli.* * *Franco*

Dan dese over-vleyschte Duyvels zijn, nae pleginge van duysend grouwelen en moedwillen, ten lesten van de Beyeren en andere Duytsche zoo ontfangen, dat 'er weynige van die grijp-voegels het verderf zijn ontsprongen. De overige Hongeren allenthalven door Duyts-land verspreyd voldeeden haere raserye op Beyeren, Swaben, Doringen, Saxen, ende andere landen met sulck een wrevel, dat niet veele menschen ende plaetsen bleeven ongeschonden. Onder-tusschen stierf *Robert* † Grond-heer van Heusden, waer van op 't 856. iaer is gesproken, die bouwer was van 't over-sterke Slot *Pouderoyen* aen de Maes in 't Geldersche bedrijf, als oock van de dorpen en Slooten van *Aelst* en *Brakel*, man van *Adelheid* dochter van den Grave van Zutphen, ende vader van *Edmond* sijn na-zaet. 't Iaer daer aen verliet *Radbod* de wereld, ende wierd te De-venter begraven. *Balderick* zoon van *Luitbard* tienden Grave van Cleeve, is naer hem de 15e. Bisschop van Utrecht gemaekt, die vermaerd van leer, leven, ende in de oorlogs-kunst, lange iaeren aldaer heeft toe-gebracht. 't Verliep twee iaeren, ende Koning *Konraed* gaf mede den goest, sonder lijfs-erven na te laeten, ende wierd in 't klooster van Fulda onder-geleyd.

9. Tot sijn navolger wierd ingewilligd *Henrick*, om sijn daeglijx hand-werk de * *Vogelaer* toe-genaemd. Naer drie iaeren rees 'er in Vrankrijk een krijgh tusschen *Karel* den * *Slechten*, ende *Robert* broeder van den over-leeden *Odo* van *Anjou*, die door enige moeyt-makers tot een Koning was op-geworpen. Weshalven als *Karel* aen beyde Duyts-landen hulp versocht, heeft onse tegenwoordige Voogd hem een tamelijke macht by-gezet, en *Karel* daer mede onder andere het veld bevochten. De Ungeren gingen daer na te vier en swaerd Swaben, * *Franken*, ende * *Elfas* door-loopen: Tegen de welke als Veld-heer wierd af-geveerdigd *Otho* van *Nassou*, groot-vader van den eersten Grave van Geider-land. Na verloop van korte iaeren de Hongeren op nieuws door Oost-Frankeland in Swaben in-vallende, ende by Worms over Rhijn stappende, hebben nae 't verwoesten van veele Steden, zelfs door Vrankrijk gestroopt tot aen de zee toe, ende van daer weder-keerende, de landen van Saxen ondraeglijke schattingen en ongelden af-geparft. Hier op liet de Keyser alle Vorsten, dien de gemeene welstand van 't Christemijk aen 't hert raekte, nae Maegdenburg beschrijven. Als zich dese aldaer in grooten getal lieten vinden, wierd over de vier † *Keeyzen*, als van den *Rhijn*, *Swaben*, *Beyeren* ende * *Franken*, een byzonder Veld-heer gesteld, behalven andere vrywillige die zich by den Keyser vervoegden. Over den Rhijn-kring Rond *Konraed* Palts-grave aen den Rhijn, *Maer-schalk* ofte Stadhouder van 't Rijk, ende onder hem de Stiften van Trier, Coln, Luyk, ende onder Luyk onse Geldersche. Op de rolle stond mede *Reyner* Grave van Zutphen. Dese tocht was zoo voorspoedigh ende viel zoo wel wt, dat de Keyser van 't leger voor een Vader des vader-lands wierd wt-gechreuwde, ende met zeegen

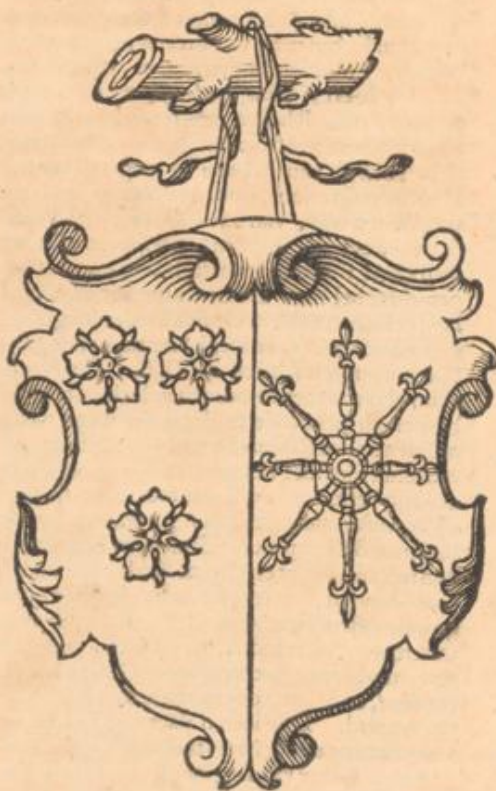
na huys keerende, korts daer nae ter eeren van zyne gedachtenis ende de vroomheyd der Vorsten, eerste vinder en wt-geever was van de * *Steek-speelen*, waer op tegenwoordigh waeren gemelte Grave *Reinald* van Zutphen, *Geeraert* Mark-graef van Gulich, *Arnolt* Grave van Cleeve, *Arnolf* van Vlaenderen, *Diderick* tweede Grave van Holland, ende andere meer. Om-trent desen tijd zoud (nae 't voor-geeven van *Irenicus*) Gelderland door den Keyser tot een Graefschap sijn verhoogd, ende eerste Grave gemaekt *Begrin*, ende daer nae *Mengoos*. Doch hier van 't zijner tijd. Eenige iaeren herwaerts stierf de Keyser, ende wierd te *Quedienburgh* in 't graf geleyd. In zijne plaets is met gemeene bewilliging op-geschooven sijn zoon *Orbo*, die naest *Karel* den Grooten voorniemand van zijne voor-gangers het zeyl hoefde te strijken, ende in 't eerste iaer zijns rijx aen *Balderick* Bisschop van Utrecht vergoest het recht van munt, verbiedende aen alle Graven en Richters in de voor-rechten der Bisschoppen eenige indracht te doen, ofte hen met schattingen en lasten te bezwaeren. 't Volgende iaer is wt het leeven gescheyden *Gerlaek* zoone van *Wichard*, tweede Voogd van Gelder, wiens erfgenaem ende na-zaet was *Godefroy*.

* *Hafli-w-dia*, *toornoy-speelen*, *de-cu-sio equa-stris*.

936.

937.

GODEFROY de eerste,
Driede Voogd.



10. GODEFROY leed in den aenvang groo-
ked van de Hongeren en ander gespuys van volk,
't welk

† *Dynastiarum Heusdanorum seriem vid. apud Tese-mach. pag. 187. & seq. & nos in fine libri exhibemus.*
‡ *Circuli. Vid. aurb. pag. 65.*
* *Franconia Germaniae interior.*

de
en,
de
en.
ge
ere
zen
de
en
ge
904
910
R.
916
917
919
925
933
911
912
net
er
rs
ok
er
er
en
en
rs
en
ng
911
912
de
se
d.
au

'twelk doen met groote wtsuinigheyd Duytsland en Vrankrijk t'elkens gewend was te befformen. Behalven de navolgende voor-spookten werd doen cenige nachten achter een vernomen een yffelike Stert-sterre. Waerna een ongelooflijke hoop van vee ende in 't byzonder hooren-becften op 't veld zijn vergaen. Omtrent twee iaeren laeter kam Koning *Otho* met een prachtigen sleep van Lottringsche en Franksche Vorsten nae den Rhijn af sacken, ende te Duysburgh een Rijxdag houden, daer boven andere *Rutbert* opper-Bisschop van Trier, ende *Richard* van Tongren, om den aenhang van Hertogh *Konraed*, van ontrouw tegen den Koning wierden beschuldigd, dan terstond weder vry gekend. *Hugo* Koning van Italien verliet doen ter tijd de wereld (nae dat hy door dwang van zijn zoone *Lotaers* voor de kroon een Moniks-kap had moeten opzetten) gelijk mede *Hugo* Bisschop van Luyk, in wiens stede wierd gezet *Farabert*, Abt van Prummen, zoon van den Grave van * S. Paul. Vrankrijk had over lang in onrust gezeeten om 't Hertogdom van Noordmandien; het spel liep zoo hoog, dat zelf Koning *Lodewijk* gevangen naer *Lyon* wierd gevoerd. Dese ongelegentheyd wierd door *Arnulf* Grave van Vlaenderen, een dapper voorstander van de Franksche kroon ende die in 't Rijk doen ende laten was, aen Keyser *Otho*, die des Koninx suster ten houwlijk had, overgebrieffd. *Otho* verstaende zijn broeder gegyzeld te zijn, liet van stonden aen een deel volx den Rhijn af-koomen, ende sich tot Nimmegen, om de versterkinge en ververschinge van zyne benden, een poos hebbende op-gehouden, is wijders mede nemende onder anderen *Godefroy* Voogd van 't land, een man van groote zedigheyd en vernuft, Vrankrijk in-getrocken. Aldaer kommende, heeft Koning *Lodewijk* wt de boeyen gehaald, ende Rheims neffens andere Steeden wt de klauwen van die van *Anjou*. Als hy daer na in 't beleg van * *Rouen* by ongeval een van zyne neeven verloor, door bedraynge, zoo zijn vermoeden was, van *Arnulf* Grave van Vlaenderen, was hy door toorn zoo wijd verruckt, dat hy socht den zelven levendigh ofte dood in zijn geweld te hebben. De Grave merkende, dat het hem gelden zoude, ylde sich sonder langer vertoef naer huys. *Otho* ioegh hem nae, ende gants Vlaenderen een schrick op 't lijff. De Keyser alsoo aen verscheyde oorden geluck en ontzach bevochten hebbende, gingh zijn wegh weder neemen na den Rhijn. Dewijl hy te Nimmegen een luttel tijds met Voogd *Godefroy* verbeyd, op dat zijn vermoeyd volk wat mocht wt-spannen ende weder afem scheppen, schonk hy aen *Balderick* Bisschop van 't Sticht een Klooster in de Stad *Tbiel*, met een steene Kerk ende andere Gods-huyfen, neffens de onder-hoorige huysgefinde, dienstbaerheeden, knechten, bossen, wateringhen, waranden, weylanden, ende alle gerechtigheden, welke door de Graven *Walger*, *Radbod*, ende hun voorzaeten aen de Kerk waeren vereerd. Drie iaeren daer nae viel 'er een gevecht vooraen de Maes tusschen *Konraed* ende † *Reynier* Grave van Baginhof, sonder dat men de oorfaek van oneenigheyd kan weten, ofte de weder-zijdsche bystand.

† *Raginerius* *Baginoensium* Comes. Fortasse hic idem est cum *Raginerio* *Bergensium* Comite, de

quo mox sub annum 956, legendumque hic not Baginoensium (quod quid sit pluris mecum ignorabunt) sed Bergensium. Iudicet lector.

11. Keyser *Otho* om 't geduerigh stroopen van de moord-dadige Hunnen door alle zyne landen eenmael af te wesen, deed wt alle zyne onderzaeten een trotz leger op-lichten, waer mede hy dit wilde volk by * *Augsburgh* zoo fel aengreep, dat sy, haere macht ende klauwen in 't geheel gebrooken zijnde, den Christenen daer na luttel hinders aendeeden. By desen slagh was mede *Wichard* van Gelder, zoon van *Godefroy*, die sich tot genoogen van yeder een heeft gedraegen. De Hongeren waeren hier mede zoo in-getoomd, dat sy 't Rijk niet alleen niet dorsten op nieuws bespringen, maer ook voorhadden hun eygene land-paelen op de moerassige oorden met † wallen ende staketten te verlorgen. Zy waeren voor heen met zoo groote swermen op den Duytschen bodem, dat sy hen beroemden onverwilt te zyn, sooze anders de aerde niet en versfond, ofte de hemel verpletterde. Midden op de *Velouwe* aen een broek-achtige plaets, te weeten 't *Uter-meer*, is als noch te sien de puyn van een groot Slor, voor desen gelijk mede op huyden de *Hunnen-schans* genoemd: gelijk ook de *Hunnen-schans* by den *Doorenweert*, de boerschap *Huynen* niet verre van *Nikerk*, ende de *Hoener-poorte* te *Nymegen* van hun als noch de naemen hebben behouden. Waer wt onder anderen is te verneemen, hoe wijd dit bal-oorig gedrocht zyne schrick en wapenen eertijts hebben verbreyd. De Keyser hield naderhand een wel-verfochten Rijxdag tot *Colen*. Dan alsoo de Schryvers niet wten drucken, wie ende of 'er eenige wt het nabuigige Gelderland daer by ende over zyn geweeft, ook niet wat 'er is verhandeld, sal 't ons genoegh zyn in 't voorby gaen aen te wijsen, 't geen de Cleefsche Iaer-boeken melden, dat alsdoen onder andere 't Rijk van *Austrasien* ende dese landtschap door den Koning van Vrankrijk mildelyken zijn op-gedraegen aen Keyser *Otho*; zoo dat al het geene tusschen de *Mosel*, *Rhijn* en *Maeslight*, allenkens het Duytsche Rijk is aengegroeyd. Doen ter tijd had *Rainer* Grave van den † *Berge* groot gezag, zoo door zyn raed en bestel, in stede van *Rather* 16. Bisschop van Luyk, die wat te vry-bortigh en spytigh van tonge was, gekoofen is zijn neve *Balderick*. Twee iaeren laeter, ofte, zoo sommige reekenen, vier iaeren vroeger, is *Godefroy* naer 21. iaeren heerschens, met grooten rouw ende verlangen van zyne onder-gezetenen wt de wereld gescheyden. Hy had by vrouwe *Aleid*, dochter van *Arnold* Grave van *Cleve* verweckt *Wichard*, de naeste erve van zyne Landtschappen.

* *Augusta Vindelicorum.*

† *Otho Frisingensis* habet vallibus & sudibus. Nemo non videt textum, viri manifestum esse, scribendumque vallis & sudibus, non vero vallibus. Quod sagacissimo auctori nostro praeteritum minor.

† *Raginerius Comes Montensis, seu Bergensis, qui perperam ante Baginoensium Comes audit.*

WICHARD

942.

947.

* Comes
Fani D,
Pauli.* *Rothomagus,*
Normandi.

950.

953.

On

Vierd

12. I

was Key
Paesche
eene ve
iaerigen
verkoos
hem ve
nen do
Na 'tve
van Lu
Bologn
een mar
de stich
alleen in
onse G
een eeu
eenige
Cleeve,
naem,
Wichard
wiens o
Balderic
Grave v

959.

* *Trappi-*
mi.

964.

W I C H A R D

de tweede,

Vierde Voogd van G E L D E R.



22. Dewijl W I C H A R D in de Voogdy zat, was Keyfer Otho van Ingelheym, naer gehouden Paefchen, op Colen af-gedaeld, alwaerhy op eene vergadering der Rijk-ftanden zijn vier-iarigen zoon Otho tot Koningh van Duyts-land verkoos. Daer wierden ook ten over-ftaen van hem veele Noordweegfche Vorften ende mannen door den Opper-bifchop Bruno gedoopt. Na 't verfterf van Balderick wierd tot het Bifdom van Luyk op-gevoerd Eraclius * Prooft van Bologne, af-komftigh wt het huys van Saxen, een man na dien tijd hoog geleerd, ende die door de ftichtinge van Schoolen (waer over hem niet alleen in zijn gebied, maer ook elders ende in onfe Gelderland de opficht was aen-bevoolen) een eeuwig naem heeft wegh geleyd. Naer eenige iaeren is over-leeden Arnold Grave van Cleeve, achter-laetende Balderick tot zijn erfgenaem, van wien zommige door mis-verftand Wichman Grave van Zutphen zijn maekende, wiens dochter Adelheid bed-genoote was van Balderick, ende niet Kunigund, dochter van den Grave van Duingen, als de welke in echt zat

met Grave Arnold. By Aleid van Zutphen wan Balderick een zoon met naemen Konraad, die naderhand door Keyfer Otho den derden, by 't leven van den vader, om zyne heerlyke daeden, tot een Rijk-Grave op den Lantdagh tot Worms is verheeven. Aleids volle fufter was Luitgard, die van zommige t'ourecht dochter van den Grave van Cleeve word gezeyd. Deze was, nae 't wt-wijfen van de Cleeffche Iaer-fchriften, eerfte moeder van 't Kloofter op den † Eltenberg, in 't Gelderfche bedrijf, aen Vijt toe-geheylid; 'twelk door haer vader Wichman Grave van Zutphen, onder 't Bifdom van Utrecht gefeld, de wereldlyke hand ontrocken, ende met leckere inkomften was verrijkt, als te wèeten met de † koeten van Heltren, Fernoe, Vorthuysen, Embrick, Hamma, Lyernerfche, Rijnbaren, Redichem, Ringart, Grefe, Hofla, Thumma, Liendle, Leyla, Torves, Thulienest, Nachele, ende met 't geen de voorzeyde Grave bezat in de vier Graefchappen Hernesse, Fomelge, Mermo, Tue-rine, en Midage. Deze gifte is naderhand in den iaere 973. van den iongen Keyfer Otho te Nimegen geftader, hoog-geroemd, ende daer by aen 't Kloofter vereerd de * tol van de viffchery in 't dorp † Salon, als mede van den froomde Yffel, ende lefilyken van Keyfer Lothar den vierden in 't iaer 1134. iaerlijx met tweetalenten wt de fchattingen van Dinsburg vergroot. Otho had te vooren, mede-voerende de Voogden van Gelre ende Graven van Cleeve, veel werx met den zoon van Berengær, Adelbert, die na de gevangenis zijns vaders de kroon zich mede aen-eygenende, door den Keyfer in een flagh wierd verwonnen, ende geheel wt het Rijk gezet. In 't iaer 972. ftierf Otho Grave van Naffouw, ge-weefde Veld-overfte van Keyfer Henrick tegens de Hongeren. Dit was een zoon van Iohan, neve van Everhard, achter-neve van Philips, ende Groot-vader van Otho, eerften Grave van Gelder. 't Iaer daer aen is binnen Maegdenburg ontflaepen Keyfer Otho de Groot, de temmer van alle Noordsche volken. Naer hem kam Otho de Jonge, toegenaemd de * Rode, bloed-gierige, ende de bleeke dood der Saraceenen. Doen is mede wt het leeven geruckt Wichard de vierde Voogd deser landen, na dathy ze over detien iaeren had beftuert. Zijn navolger en zoon was, na 't gevoelen fchier van alle Schrijvers, Mengoos, verweckt by de dochter van den Grave van Zutphen, welkers naem, als ook den naem van haer † vader ick in de oude hand-fchriften niet en be-vinde.

970.

972.

973.

* Rubeus

† Vestalis Maxima Montis Altinae, Altenis sive Eltnon. Vide triplex Diploma pag. 69. & 73. & aliud generale Lotharij IV. Imperat. pag. 102. & seqq. apud Cl. Pontan.
 † Curtes, agr. colonorum glebae ascriptorum culturas commiffi.
 * Habedol vel Hachdol, juxta Diploma, alias Catetol i. e. Kotertol. Est ibi hodieque de Kotter-Schantz.
 † Sallick is aen de Yffel: andere passen het op Zelm by Dotechem.
 † Siet onfe aenmerk. s'eyndens dit boek.

MENGOOS,
Vijfde Voogd van GELDER.



13. MENGOOS, ofte, zoo hem andere heeten, *Megengor, Megengaud, Megengoos*, ende ook *Magenoos*, word, nae de gemeene meening, voor den vijfden Voogd deses Landfchaps gehouden, daer in tegendeel de Colenfche Iacboeken geene Voogden ofte Graven voor zijn tijd en kennen, ende hem geen Voogd dan Grave van Gelder en Zutphen noemen, omtrent de tijden van Keyfer *Otho* den derden; gelijk hy ook in de befchrijving van heylige *Aleids* leeven met den naem van † Grave word verhoogd.

† Ook bevind men dat Voogd *Wiking* over al Grave word geheeten, *Otho* de eerste by eenige Groot-Hertog van Zutphen, *Gerbergs* vader *Godefroy* Hertog van Verdun, daer de twee laeste maer Graven en waren. Dit gebeurde ofte door onoverenheid ofte door pluym-strijkery van de Schrijvers. Lieve kinderen hebben veele en lieve naemen. *Strabum* Appellat pater pater, zeyd *Horat*. Siet by *Luciaen* de † zaemen-fpraak tuffchen *Galatæa* en *Dorin*, ende *Geeraert* van Rotterdam in 't begin van zijne † zaemen-fpraeken.

Noch een woord en daer mede gedaan, om den Leezer aen 't lachen te helpen. In zekere hoofst-ſtad van Gelderland was een *Dieve-leyder* (welker lof de Spaenſche *Quevedo* onder den naem van *Algonazils* tot ſtinkens toe verheft) die een bedelaer op ſtraet betrappende hem beval voort daedij-

ken, volgens de wetten, de Stad te ruymen op ſtraff van hechtenis. De arme truggelaer zeyde: Mijn Heer, ick bid u, vergunt my maereen uyte tijds, dan zal ick vertrecken. De ander, die miſſchijn met den naem van *Mijn Heer* meer vermaeke was dan van *Bedel-voogd*, gaf tot antwoord: Nu ghy my mijn rechten naem weet te geeven ende naer behooren te eeren, moegt ghy noch wel drie daegen in de Stad blyven. Ende dit is dat onder andere gebreeken *Barclaius* onſe *Nederlanders* in den neus wrijft. Doch ick wil de *Spanjaerds*, *Duytſche* en meer andere ook niet verworpen hebben, waer van eenige liever beyde de ooren van 't hoofd, dan zulke, duckwijls opperaepre en nietige, Heerlijckheden en Ampten wy den ſtaert van haere naemen, zouden miſſen. De oude *Romeynen*, *Grieken*, *Jooden*, ende in 't gemeyn alle andere beeter-weetende volken hebben van deeze belachelijke hoovaerdye ofte veel eer zotterny niet geweeten. By voor-beeld: *Crassus* en *Clodius* bezaten wel zoo veele landen als een kiekendief op eenen dagh niet en zoude overvliegen, ende lieten zich nochtans in 't byzonder geen Heeren noemen van d' een ofte d' ander pleck: daer men in onze tijden op ydere koter-ſtede wel galgh en rad zoude willen voeren, en van zoo meenige margen lands zoo meenige Heerlijckheid maeken. Niemand en heeft zich dit in 't byzonder aen te trecken: want ick ſmijt de kluppel in 't honderd.

In 't anderde iaer zijns bewinds, gaf de Keyfer te ſchenk waen de Kerk van *Utrecht*, een ſectſtartige Hof-ſtede, * *Amuedens* boeve geheeten, gelegen by *Amersfoort* in de kring van *Gelderland* in 't land † *Hoevelaken*, doen *Rotbodens* Graafſchap genoemd. Als op 't volgende iaer *Gos* Biſchop van *Colen* in zwijn en vervoeringe van ſinnen lagh, welk gebreck hem altemets overkam, ishy door zijn navolger *Walraem* (ſiet wat de vervloekte geld-fucht niet en bedrijft!) voor dood in 't graf gedraegen, daer hy alleen het waterlijk gevoel voor een tijd, ende niet het leeven quijt was geworden, gelijk daer nae zich openbaerde. Want *Walraem* eer lang, door het ſteeds wroegen van zijn gewiſſen opgeweckt zijnde, ging te *Romen* aen den *Paus* zijn ſchuld biechten, ende verkreeg af-laet, mids dat hy ofte een nieuw Klooster zoude ſtichten, ofte een vervallen in ſijn Sticht weder opbouwen, als hy ook deede. Omtrent dien tijd ſtierf mede *Balderick* de Godzalige 15e. Biſchop van *Utrecht*, in 't 59. iaer zynere heerſchappy. Naer hem zat *Volknaer* een *Vries* 13. iaeren, een vernaedmd zwetſer, ende groot lief-hebber van eenigheyd. Eenige iaeren herwaerts gebeurde niet denkweerdighs, dan wierden alleen verſcheydene treurige lucht-teykens vernoomen; voor-loopers van den rampzaligen ſlagh in *Calabrien* tegens de *Saracenen*, alwaer de Keyfer zelf in handen, doch weder op een wonderlyke wijze los raekte, hoewel hy korte iaeren daer nae van hart-zoet, ende aen den

† *Pagus Inſterlake ſeu Huflakenſis*, quem *Rotbodonis* Comitatum eum vocabant. Dan het *Plaet* caet vermaend van de viſſchery in de *Vecht* ofte *Fecht*, welke te *Hoevelaek* geene en is. Ende daerom kan men, volgens het oordeel van *Buchel*, dit beeter paſſen op de Stad *Muyden*, die aen den mond van de *Vecht* omtrent de *Zuyder-zee* is gelegen. Ende *Inſterlake* zeyt hy zoo veel te beduyden als het *Stricht*.

buyk-

983-
985-
buyk-
de derde
megen:
Aleid er
ſprecker
tweede
ſchonk
vader ſt
Alſdoer
Dideric
Keyfer
Keyfer
Everger
ende van
na liet.
by Bonu
de Bene
adel wie
van was
welke d
om haer
't getal-
iaer is I
bekoort
ſchop,
ende w
Grave v
991. gen, alv
plonia r
een feer
ter van
ende do
is binne
ven.
992. 14. r
rottinge
wierd b
ftouten:
dagen w
H. Iohan
noch oo
lyken at
993. Utrecht
band en
opene ſt
der lijfs-
voor-ge
gaen, I
met het
dat hy c
kend, c
wtwend
byfonde
deylde
wanten
kerken
dachte
hoewel
ven van
genoot
goeden
dadige
996. van Zu
wierd n
van Cle
ſufter zi
geſproc
zulx ha
ren niet
doen.
Otto de

983-985. buyk-loop is gestorven. Naer hem wierd *Orbo* de derde Keyzer verklaerd, die daer na op Nimmegen af koemende, met zyne groot-moeder *Aleid* ende moeder *Theophania*, door tusschen-spreken van haer en andere Vorsten, aen *Diderick* tweeden Grave van Holland mildelyken wegh schonk den vollen eygendom van 't geene zyn vader slechts te leen van 't Rijk had bezeeten. Alsdoen trouwde te Nimmegen *Arnulf* zoon van *Diderick* aen *Luitgard* dochter van *Theophanes* Keyfer van Constantinopelen, en moeye van Keyfer *Orbo*. Nae dood van *Walraem* wierd *Everger* 30^e. Bisschop van *Colen*, een kloek man ende van besprackte heyligheyd. Vijf iaeren hier na liet *Mengoos* op-richten het klooster te *Villich* by *Bonn*, niet ver van 't klooster *Rhijndorp*, voor de *Benedictijnen*, waer in alleen luffrouwen van adel wierden toe-gelaeten. De eerste vrouw hier van was * *Adelheid*, dochter van onsen Voogd, welke daer met haere Ouderen begraven, ende om haere wtneemende Godvruchtigheyt onder 't getal van de heyligen is gerekend. 't Selve iaer is *Volkmaer* 't Utrecht gerufft, ende zyn ampt bekoemen by *Balduin* van *Holland*, 17^e. Bisschop, een man van zonderlinge oprechtigheyt, ende wiens oom was geweest *Arnold* twaelfde Grave van *Cleeve*. Ondertusschen is te Nimmegen, alwaer zy haer op-hield, over-leeden *Theophania* moeder van *Orbo* Keyfer in der tijd, noch een seer ieuighdige vrouwe. Zy was stief-dochter van *Nicephorus* Keyfer van Constantinopelen, ende dochter van den jongen *Romden*. 't Lijk is binnen *Colen* met behoorlyke pracht begraven.

992. 14. 't Naeste iaer was te *Aken* een 't zaemen-röttinge van de Geestelyke, daer onder anderen wierd beraemd, dat hem niemand zoude verftouten in de vier weeken voor Kerstmisse, eenige dagen voor Paesschen ende voor 't vier-seeft van *H. Iohan*, gemeene by-een-komsten te houden, noch ook houwlyken aente gaen. Na den doodlyken af-gang van *Balduin*, 17^e. Bisschop van Utrecht, kam *Ansfrit* Grave van *Hoey*, Teysterband en *Bratusband*, ende Heer van *Altena* de opene stoel te besitten. Na dat zyne vrouw zonder lijfs-vruchten was gestorven, ofte, zoo andere voor-geeven, wteygen driff in een Klooster ge-gaen, heeft hy zyn hoofd zoo in de weyk geleyt met het lesen en betrachten van heylige boeken, dat hy den Bisschops-muts waerdigh wierd gekend, die een grooten luyfter kreeg door zyn wtwendigen luyfter. Zyne Heerlickheeden ende bysonder 't Graef-schap van Teysterband verdeylde hy onder zyne vrienden en bloed-verwanten; ende ook een schoongedeelte aen de kerken van Utrecht en Luyk. In voegen het gedachte Graeffschap met hem is wt-gestorven, hoewel naderhand de naem daer van by de Graven van *Zutphen* en Vorsten van *Gelder* is opgenoomen, niewaerts anders om als dat zy een goedenrack daervan te geef bezaeten. De overdadige gifte, welke, als boven gezeyd, *Wickman* van *Zutphen* aen 't klooster te *Elten* had gedaen, wierd nae zyne dood van *Balderick* 13^e. Grave van *Cleeve*, man van zyne dochter *Adelheid*, fuster zijnde van de Abdisse *Lutgard*, sterck tegen-gesproken, en gewraekt op desen grond, dat zulx haer vader wt krachte van de Saxische keuren niet en had buyten haer kennis vermocht te doen. Dit verschil was al zedert de tijden van *Orbo* den Grooten sleepende gehouden, die zyn

geheel recht op * *Goyland*, *Eemland*, en *Urk* aen *Wickman* over-geevende, geene moeyten en spaerde om de recht-strijdige te vereenigen. Als nu na 't af-sterven van *Luitgard* naer een nieuwe Klooster-Voogdin wierd wt-gefen, verdaghaerde *Orbo* de derde de kraeckelende dings-luyden by hem tot Nimmegen; daer *Adelheid* met haer man eyndlijken verwillighden in de aengetoogene vervreemdinge; ende haer vermeynd recht op 't Klooster niet alleen aen den Keyfer met hand en halm over-droegen, maer 't zelve daer by ook beschonken met de halve inkomsten van *Enrick*, *Arnhem*, *Putten*, *Apel*, *Hervelt*, *Redichem*, *Lyenden*, *Brummen*, *Hounepe*, ende meer andere plecken. Daer behalven kreegh *Elten* alle vrygheeden, welke de drie kloosters van *Essenden*, * *Guiden*, en *Quidlingburg* genooten, ende de gerechtigheyt, van in de vier bossen van *Stenvevult*, *Overwichey*, *Mulo*, ende *Subort* alleen harten ende hinden te moegen iaegen, ende het voor-vluchtige wilt tot in andere bossen te vervolgen. Dit beslooten zijnde, is de Keyfer als * *Mondburg* en *Beschermer* van 't klooster gemaekt, die dese schenkingen in een openen brief bekrachtigde, ende de luffrouwen machtigh maekte, om haer zelve een * *Voorprack*, ende in steede van de over-leedene *Abdisse* wederom een andere, (wel-verstaende met believen des Bisschops van Utrecht) te verkiefen.

15. Vermits aldoen de keur der Pausen aen den Keyseren stond; heeft *Orbo*, dewijl de Italiaenen om de stoel knibbelden, zyn neve *Gregoris* die *Bruno* gedoopt was, zoone van den Hertogh van *Swaben* tot Paus gesalf. Dan de Keyfer had sich nauwlijx wt *Italien* gewend, of de Geestlikheyd, borgerye, en de burgermeester *Crescent*, omgekocht doorgiften, bestonden, wt af-keer van de Duytsche, *Iohan* Bisschop van *Piacenza* op te werpen. De Keyfer die dit hield voor een schendery van sijne hoogheyd, kam in *Italien* met zyn leger, ende *Romen* over-weldigende, wierp den nieuwen Paus in de gevangenis, ende nam hem behalven de oogen zyn Pausdom en 't leven. *Crescent* wierd ruggeling aen de stert van een slecht treck-beest gebonden, neus en ooren hem af-gekapt, ende alsoo tot een schouw-spelen geuych van al de wereld buyten de poorten geleyd ende geworgd. Dese *Gregoris* was van kinds been af te † *Nimmegen* op-getrocken, alwaer hy ook, wt-wijsens een van zijne † *Grafschriften* tot *Romen*, ter schoolen hadde gelee-gen. Hy onderwees het volk in driederley taelen, de *Fransche*, *Latijnsche*, en zijne moeders-spraek. Omtrent den selven tijd wierd by *Ludolf* *Markgrave* van *Saxen* te * *Brunswijk* een *Riddergevecht* wt-gegeeven, daer onder andere Grooten die van *Nassoum*, naderhand eerste Graven van *Gelder*, te vinden waeren, als mede *Kontraed* Grave van *Cleeve*. Niet lang daer nae vereerde Keyfer *Orbo* aen de kerk van Utrecht de vleecke aldoen van *Bommel*, behalven het recht van munte,

† Ten zy dit te dnyden zy op *Noyon* een Bisschop-lijke Stad in *Vrankrijk*, die by de oude mede *Neomagus* word geheeten.

† Hic quem claudit hinc, oculis vultuque decorum, Papa fuit quintus nomine Gregorius. Ante tamen Bruno, Francorum regia proles, Filius Orbonis de generice Iudith. Lingua Theutonice, NEO-MAGA doctus in orbo, Sed juvenis cathedram sedit Apostolicam.

* Agri Nardinarium. Nardiock-land est in diplomate.

* In aliis instrumentis est Gaudescan.

* Vide Hottomann. in Lexico Fensdal.

* Advocatus.

* Brunsviga.

raff
lij
yte
die
ver-
ord-
ven
och
den
Ne-
l de
mie
le de
tepre
den
sude
uym
van
zot-
sen
een
ver-
nder
lock-
wel
mo-
na-
den
rid.
er te
sta-
ge-
land
raef-
Gero
van
ver-
wat
voor
wt-
even
pen-
eds
nde,
ech-
een
llen
ede-
od-
iaer
een
nde
ren
dan
tey-
mp-
en,
der
lhy
den
bo-
pla-
ofte
aer-
dit
den
lee-
den
yk-

- tollen, ende war daer meer aen vast is. Eenige daegen voor datmen duysend fchreef, wierd een zeltzaam licht aen de lucht gefien, ende onlangs daer na des Keyfers dood. Want wanneer hy, den minnaer gemaekt hebbende aende weduwe van *Crescent*, nu op zijn vertreck stond na Duytland, zy fiende zich alsoo van haer verhoopte houwlijk verfteeken, begifugde den Keyfer met een paer vergiftighe hand-fchoenen, waer van de bloote reuk hem doodlijk was. Doen wierd de Keyferlijke kroon met toe-ftemmen van alle Rix-Vorften aengeboden, *Henrick* den tweedenden longen, toe-genaemd den * *Manken*, die voortin 't eerste iaer de Bommelsche opdracht van zijn voorzaet bevestigde. Drie iaeren laeter wierd wt de wereld genoomen *Balderick* Grave van Cleeye, die 't bewind over-liet aen zijn zoone *Konraed* een Rix-grave. Deses vrouw was *Catharine* Gravinne van Seine, moeder van *Diderick* zijn navolger. Naer twee iaeren was 'er een vierige ster-ster te sien: waer na bykans de gantsche aerd-bodem met zoo een felle pest en honger besocht is, dat wt enkel verdriet van begraeven de ziel-toogende sieken met de dooden 't zaemen wierden onder-gefteeken.
16. Een wijl daer na is door *Ansfrid* Bisschop van Utrecht gesticht het klooster van *Hoborst*, nu door de bank de *heilige Bergh* geheeten, omtrent *Amersfoort*, ter eeren van onse L. Vrouwe ende voor den *Benedictijnen*. De inhuldingsbrieven melden, dat hy tot onderhoud van dien gaf, 't geen hem had toe-behoord in de boerschap *Dryele* (daer hy zyne hof-houding plaght te hebben) in 't land van *Testerband*, de helfte van den rolen munte tot *Fughe*, 't bosch van *Ermelo* (een dorp by *Hardecwijk*) ende 't vierde deel van 't bosch in *Fughoute*, 't zaemen met de hof-steede ende bergh *Hoborst*, met zyne aenkleevende † wooningen, bouwen, weylanden, en wateringnen tot aen *Stoutenburgh* toe, de vlecken *Hefe* en *Zoyst*, behalven mede de kerken van *Ermelo*, *Groningen*, *Dockingen*, *Masemunster*, *Livemunster*, *Leyre*, *Swinarecht*, *Hamerthe*, en *Loysden*. Twee iaeren daer na is *Ansfrid* in zijn klooster geruft, ende in zyne stede gekoomen *Adelbold*. De Noordmannen hebben op 't volgende iaer wt *Vrieland* wederom dese oorden besocht, ende naer voorgaende plondering de *Gelderfche Stad Thiel* aen de *Wael* in koolen geset. 't Naeste iaer naemen sy haer loop naer *Utrecht*, en vonden de *Stad* schier van vreesse verlaeten: ende keerden nae 't veroveren ende verbranden der selve weder met rijken buyt zeewaerts, daer sy van daen waeren gekoomen. In 't iaer elf boven duyzend is *Megengaud* te *Gelre* in den Heer ontslaepen, naelaetende een † zoon ende erfgenaem *Wiking* by zijne vrouw *Gerberch*. Dese word gefeyd dochter te zijn geweest van *Godefroy* met den *Baert*, eersten van dien naem Hertogh van *Brabant* en *Ardenne*; 't welk misschien niet al te zeker gaet, zoo dese eerst in den iaere 996. op den stoel is

† *Mansi* seu *Manfa*. Vide *Hotoman*. *Lexic. Feudale*. Ende hier van daen spruyt het *Fransche* woord *maison*.

‡ Siet mijne *Aenteyk* op het 20. boofd-stuck.

geraekt, ende in de *Geflacht*-rollen van *Brabant* en andere, geene *Gerberch* onder zyne dochteren word gevonden. 't Geeft eenigh bedenken, dat sy ofte gebooren is wt *Godefroy*, in den iaere 966. geweest Vorst van *Lotringen*, ofte immers wt *Godefroy* van † *Ardenne*, tweeden Hertogh van de *Mosel-kant*, welken Keyfer *Henrick* (voor-by slaende *Lambert* Grave van *Loeven*) omtrent den iaere 1003. tot Hertogh van *Lotringen* had gemaekt. Wat 'er van zy, immers waeren beyde eed-genoorten in tucht en heyligheyd zoo wt-muytende, ende, hoewel rondom in welluften ende in 't goed zittende, echter zoo kuys ende af-gezonderd, als hadden zy in de wereld een tegen-sin gehad: voor al *Gerberch*, welke God nacht en die dag te *Villich* met gebeden was dienende. Hy zelf ging niet min in waerdigheyd, als in vernuft, deughd, vermaertheyd, ende wel-bespraektheyd zijne voorzaeten, en alle andere te boven: was hier behalven schickelijk en fraey van wesen, boven maeten vaerdigh in 't hanteeren van wapenen, daer by zoo beleefden sachtsinnigh, dat hy zelfs de minste zoo wel als de meeste aensprak, ofte te woord stond. *H. Aleid* was nae haere moeder aerdende, ende als gefeyd, eerste *Voogdesse* van 't Klooster te *Villich* by *Bon*, alwaer zy beyde haer Ouders, een paer zonder weder-gade, by den anderen begroef. Zy wierd daer beneffens door *Heribert* Bisschop van *Colen*, ende op 't verzoek van den Keyfer, als tegen dank beroupen tot *Abdiffe* van 't *Marien* Klooster aldaer, in stede van haere zalige suster *Batraed*. Behalven *Wiking*, *Batraed*, ende *Aleid*, waerendaer noch twee getrouwde dochteren * *Irmeruyd* en *Alveraed*, 't zaemen met haer zoone *Godefroy*, die tot dienst van Keyfer *Henrick* in den *Boheemfchen* oorlogh zijn bloed vergoot, ende wiens goederen na zijne dood tot geestelijke gebruyken wierden aengeleyd.

† Dan van dezen *Godefroy* getuygen de *Brabandsche* *Tijd-boeken* dat hy kinder-loos is gestorven. *Velpen* zeyd in een oud *Hand-boekken* gevonden te hebben, dat sy dochter was van *Godefroy* Grave van *Verdun*. Ende hier mede ware het *krakeleere* eynde; want dat hy Hertogh word genoemd, is geen wonder en een gemeyne mis-slagh van de oude *Schrijvers*.

* *Velpen* gist, *Irmeruyd* gehouwlijke geweest te zijn met *Diderick* Hertogh aen de *Mosel-kant*, die in 't jaer 1035. is over-leeden: ende *Telmaker* meynd dat *Alveraed* in echt hebbe gezeeten met *Iohan* Grave van *Gulich*. Doch dit is een *duystere* kaart, daer men by gebreck van bewijs geene *klare* bejd van kan hebben.

WIKING

* 200.

Seft
1015. 17.
1016. leed de
't over-
1017. de; hic
buyen,
Stert-ft
18°. Bif
debold,
1018. 't Nacft
Stichter
mede or
Biffchop
fucht de
fonderr
vooren
had ger
als eerti
Keyfer
der wet
Dese w
booren
zoo de
Arnulf,
eerfte o
Bodegr

WIKING

Seste Voogd van GELDER.



eyndlijken den mom af-leggende, met geweld het aenpaelende Holland gingh beleedigen. *Diderick* siende dat het op hem gemunt was, dreef met een kleynen macht *Bauwen* op de vlucht. *Adelbold* socht *Bauwe*, die hem hier overklachtig viel, gewapender hand in zijn oude plaats in te dringen. De Grave van Holland trock hem onbeschroomd tegen met zyne knechten, waer onder eenige wtweemse, als mede *Johan van Arkel* Heer van Ochten in de Betouw. Als in den slag tusschen *Bolegraef* ende *Zwammerdam* de Bisschop † onder lagh, eenen groote menichte van de zyne verloor, bracht hy niettemin binnen kort een nieuwe macht in 't veld; maer werd naer een gevaerlijk treffen wederom af-geroft, ende zelf † gevangelijck voor den Grave gebracht, die hem naer behooren wel eerde, dan naereenige daegen zijn trots en voorgaende ongelyken hem voor-hield. *Adelbold* al te moedig na zijn tegenwoordigen staet ende nae geen billyke voorwerpselen luysterende, werd na *Yselmond* gevoerd, ende aldaer op 't sterke Slot by de drie iaeren in hechtenis gehouden. Effen tevooren had de Geestelijckheyd te Nimmegen een dagh-vaerd, welke van den Keyser niet alleen is bygevoond, maer ook van de Bisschoppen *Poppo* van Trier, *Erkenbald* van Meins, *Evohard* van Bavenbergh, *Adelbold* van Utrecht, den Geidersman *Meinwerk* van Paderborn, ende *Poppo* Abt van Fulda, neffens de Hertogen *Godefroy* en *Bernhard*, ende den Grave *Betolin*. Aldaer werd onder anderen goed gevonden; dat men dienst doende het lichaem onses Heeren aen de sincker-hand des Priesters zoude stellen, ende den beker aen de rechter. In den iaere 1019. hield *Konrad* Hertogh van Oost-Frankeland, ende naderhand Keyser, te Trier een Ridder-spiel, daer onder andere zich bevond *Osbo* van Nassouw, naderhand eerste Grave van Gelder en Zutphen; wiens vader *Walraem* 't volgende iaer stierf, nae-latende behalven *Osbo* ook een zoon *Walraem*, van wien dit doorluchtigh geslacht tot op desentijd geluckyken is voort-gezet

1019.

1020.

1021.

18. Als nu de Vriesen, om hun landsman *Adelbold* op vrye voeten te helpen, alle vlijt dedden, heeft ze *Diderick*, om met een wraek te neemen over zijns vaders dood, alles nu tot den tocht gereed zijnde, onder oogen gegaen. Maer de Hollanders wierden in groote verbaestheyd van de Vriesen verlaegen, Hertogh *Godefroy* van Lotringen, die ze wt last des Keyfers met een sterke macht was by-gekoemen, zelf gevangen, ende hem ontweldigd Bisschop *Adelbold*, die van de Hollanders in 't leger mede gevoerd zijnde, met een schuytgen tot de Vriesen over-voer. Voogd *Wiking* zoud in eygen lijve zijn geweest by dit gevecht. Middeler tijd verbleef de Keyser tot Nimmegen, arre-beydende, naer verhoor der weder-zijdsche gesanten en klachten, de zaeken in der minne by te leggen. Men vind zeecker oud bescheyd, ende jaerin wtgedruckt alle plaetsen, welke de Bisschoppen van Utrecht voor Leen-heeren zouden erkennen. Voor aen staet de Hertog van *Brabant* zijn spijsdrager, die de Stad *Thiel* met zijn toe-behoor,

† *Vid. Buchel. ad Bekam p. 38. ubi victorian hanc Diderici ex parte fabulosam ait.*

‡ *Buchel ontkend t' eenemaal deeze gevangenis van Adelbold.*

E 3 ende

1015. 17. In 't iaer 1015. ende twee navolgende, leed de Nederlandsche strand en zee-kust door 't over-steygeren van 't water over-groote schade; hier op verreesen ongewoonlijke stormbuyen, dierte, ende leestelijken een grouwsaeme Stert-sterre. Terstond hier aen stierf *Baldrick* 18. Bisschop van Luyk, die gevolgd is van *Waldebold*, zoone van den Grave van den Berge. 1018. 't Nacste iaer ontstond tusschen de Hollanders en Stichtenaers een felle oorlogh, daer de Geldersche mede onder-roeyden. Hier van was stooke-brand Bisschop *Adelbold* een Vries, wiens geld-en eersucht de Hollanders in haer ruft verstoorde, bysonder naer 't vrettreck van *Waldebold*, Deken tevooren van 't Sticht, die hem altoos ten besten had geraeden. Hy liet hem dunken, dat Holland als eertijds ende voor der Graven tijden, van den Keyseren aen den Bisschoppen geschonken, zonder wetyke aenkomst van *Dirk* werd bezeeten. Dese waen was vergezelschap met een aengebooren vreck tegen de inborelingen aldaer; alzoo de Vriesen te voren door zijn bedrieff tegen *Arnulf*, *Diderix* vader, waeren op-gehitst. De eerste over-last kam van * *Bauwen*, Grave van Bodegraef, die eerst door wege-schendery, ende

G

ende 't wilgen-bos buyten de poort van Utrecht te leen bezat: daer nae de Grave van Gelderland, zijn laegh-meester; welk Graeffschap, als mede Zutphen, ende de Stad Enmerick met haer halve gebied van 't Sticht te leen wierden vergeeven, t'zamen met het land vande Betouw, zoo zy't noemen, behalven Tielre- ende Bommeleer-weerden, met alle onder-hoorige Hof-steeden en gerechtigheeden. De Hollander zijn Maerschalk was Smal-heer in Holland en Kennemer-land. Aen zijn Kamelaer die van Clevee was insgelijx van de Kerk tot Utrecht te leen wt-gegeven het Betouwer-land (zoo spreekt het wt-schrift van 't iaer 1021. te Zullich gemaect) 'twelk † boven aen den Rhijn is. Voorts word de Grave van Benthem zijn Deur-wachter genoemd, ende van Ghoor zijn Wapen-drager. De andere plaetsen hier buyten, behooren eygentlyken tot het Sticht zelve. De Insteller van de Hollandfche Geschiedenissen verhaelt daer behalven, achtervolgens een oud handvest, dat de Grave van Zutphen Goyland, ende zijn Graeffschap; de Grave van Teysterband zijn gebied; de Grave van Redichem ofte Renkum de Velouwe; de Burg-graef van Groningen zijn Burg-graeffschap; de Grond-heer van Heusden zyne Heerlijckheyd; die van Arkel, Hagesteyn en Haefstrecht; de Heer van Alena zyn bedijff; de Heeren van der Lee, Buren, Culen-burg, Vianen en Ysselsteyn eenige thienden en landen van de Kerk van Utrecht te leen hadden. Maer dit alles komt met die eeuwe ende met de waerheyd niet wel over een, zoo men die van Holland niet zal diets maeken, dat hun Graven oyt † onder 't Sticht hebben gezeeten, ende de Geldersche doen van geen Graven ofte Vorsten, maer alleen van Voogden wierden beheerscht. 'k Laet staen, dat het een tastelyke mis-flagh is, dat Zutphen aen Gelderland leen-roerigh was, ofte daer onder schuylende, vermits het langh daer nae door houwlijx-recht aen Gelderland eerst is vast gemaect. * Hoewel ick zoo zeer daer niet tegen ben, dat de Bisschoppen van Utrecht, ende bysonder Adelbold, hungierigen hooghmoed hier in wat toe-geevende, dit alles zoo nae haeren sin op 't wih hebben laeten brengen, ende dat naderhand de naemen der Voogden in Graven, ende der Graven naemen in Vorsten zijn veranderd.

† *Wt het vervolg deses Geschied. blijkt doorgaens, dat de Vorsten van Gelder met de hoof-stad Nymegen ook de Over-betouw hebben bezeten, ende t'eyndens de zelve het Slot Lobeek (nu het Tolhuys genoemd) veeltyds zelf bewoont, ende aldaer de tollē beyde van Rhijn en Wael lange en meenige iaeren op-gebeurt. Hoewel ick niet en mis-saek, dat Lobeek zelve eertijds den Bisschoppen heeft toe-beoord. Buchel bekend mede, dat deeze Aenteykening op dien tijd en plaetz niet en voogd, dan tot yemand van de volgende Bisschoppen moet getrocken worden.*

† *Nochtans wil Buchelius in zijne Aenteyk, op Heda en Beka doorgaens het tegendeel bewijzen.*

* *Behalven dat de naemen van de Graef-schappen Teysterband en Redichem ten tijde van Adelbold al waeren te niet gedaen, ende Teysterband onder verscheide Heeren, na dood van Bisschop Ansfriid, verdeyld. Siet op het iaer 993.*

19. In dit iaer was binnen Aken een ker-
lijke by-een-komst, ende Keyser Henrick, wt-
wijzens verscheide brieven, veeltyds in Gelder-
land, bysonder tot Nimmegen, van waer hy 't
naeste iaer, op de bede van Adelbold, neffens
Voogd Wiking naer Utrecht is ontbooden, om
de in-wydinge van de H. Martens kerk, nu den
Dom genoemd, (die met groote pracht, ende
vietigh aenroepen van dien Heyligh toegingh)
met zijn byweten te verheerlijken. Als daer nae
de Keyzer, door tusschen-koemen van zyne
gemaelin Kunigund, Adelbold en andere Vorsten,
't Graeffschap van Drente aen de zelve Kerk had
geschonken, is hy korts daer aen te Bavenbergh
over-leeden. Alsdoo werd de Keyfers-kroone
met gemeene stemmen op-gedragen aen Kon-
raed Hertogh van Franken, die in 't anderde iaer
zijns Rijx de boven-verhaelde gifte by zegel
ende brieven gestand deed, ende daer-en-boven
'theele Graef-schap van Teysterband aen de kerk
te schenk gaf, met alle zyne in-komsten, zonder
dat yemand buyten zijn wil en voor-weeten sich
eenigh recht daer op zoude aenmatigen. Om-
trent desen tijd is eyndlijken gerufft Adelbold, ende
in de over-heerlyke Martens kerk, onlangs te
voren by hem in-gewijd, begraven. In zijn
plaets is 20. Bisschop geteld Bernulf door Key-
zer Konraed, die sich te dien tyde nu te Nim-
megen, nu te Aken, ende dan te Colen op-hield.
Men segd, dat hy naer Utrecht reyfende, om
over de keur van een nieuwen Bisschop te staen,
de bevruchte Keyserin Gisfelke (zoo haer schie-
lyken ende boven vermoeden, misfchien door
het schudden van de wagen, de baerens nood
over-viel) onder wegen te Oosterbeek, een Ve-
louwsh dorp omtrent Arnhem, heeft gelaeten by
Bernulf doen Priester van die vleck, ende dat de
Keyser vast beshigh zijnde, om de strydige stem-
men te vergelyken, door Bernulf eerst geluck-
wenscht is over zijn iongen zoon, ende hem voor
desse blyde tyding met het Bisdum heeft beloond,
't welk by hem 27. iaeren is bediend. Hy doede
't Utrecht stichten de Kerken van Peter en Ian,
ende te Deventer Lebuin. Drie iaeren daer nae
liet de Keyser zijn zoon Henrick den derden, die
te Oosterbeek iong was geweest, tot Roomsch
Keyfer verkiefen, ende zalven door * Pelgron
Bisschop van Colen.

20. Naer omloop van vijf iaeren is wt de
wereld verhuysd † Wiking, Windechin, ofte
Vilting, ieste Voogd van Gelder, die by zyne
bed-geselle Elizabeth, dochter van den Hertogh
van Beyeren had verweckt, behalven Wichard
zijn nazaet, een schoone trits van † zoonen, met
naemen Willem, Richard, ende Meinwerick. Ri-
chard van Pont ofte van Gelder (andere heeten
hem Gerlaek) was 23. Bisschop van Luyk, ende
Willem 21. Bisschop van Utrecht, wiens oorlo-
gen tegen de Hollanders ende dappere daeden
wy t'zyner tijd zullen gedenken. Meinwerick
was Bisschop van Paderborn, alwaer hy de Kloos-
ter-kerken van Peter en Pauls, ende de boven

† *Wiking was wel de nazaet, dan effenwel geen
zoon van Mengoos, maer een zoon van Mengoos
broeder Begrin, waer van Irenciu gedenke.*

† *Velpens Hand-boecklycn voegt hem ook toe een doch-
ter Augunda, hysforoum van Konraed van Swaben
Grave van Gulick.*

1021. maete
1022. timme
1023. linge
1024. in de S
de Gra
Ander
Grave
docht
hy tee
Glijmo
Beyere
erve, t
vader
veling
vader
hy eyn
iaer 10
van ha
den Bi
dat Ma
den El
brenge
opeen
moord
behalv
hoven:
Putten
den ov
met he
Voorin
born w
ende li
delen,
opzijn
zyne b
zoo ver
gen-ho
den, r
zaeyin
gemeet
heele S
en gla
ten.
daer b
en goe
* over
† Velj
van
mer
mer
ren S
† Prop
* Cum
defu
do ro
ac fa
impr
reper

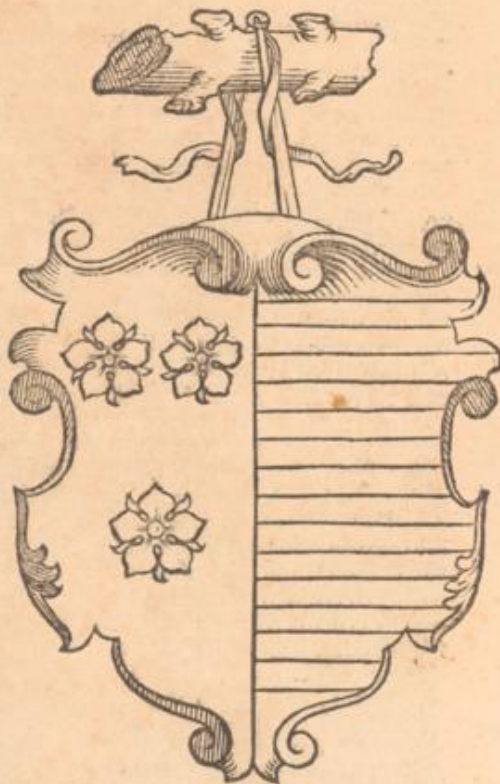
macten kostelijke Abdye van * *Abdinkhoven* liet timmeren, verschietende daer toe, naer af-deylinge met zyne suster, zijn vaderlyke haeve, zoo in de Stichten van Utrecht en Paderborn, als in de Graefschappen van Teysterband en Renkom. Andere maeken *Meinwerk* een zoon van *Imood* Grave van Renkum, die getrouwd was aen *Athele*, dochter van den Hertogh † van Saxen, waer by hy teelde *Athele* Iuffrouw in 't Klooster te Elten, *Glysmoed* gehouwlijkt aen Hertogh *Henrick* van Beyeren, mitsgaders *Diderick* zijn navolger en erve, ende desen *Meinwerick*; die eerst Biechtvader van Keyser *Osbo* den derden, daerna *Hovelingh*, geduerige Kamer-raed ende Biechtvader van Keyser *Henrick* was, door wiens gunste hy eyndlijken, nae 't over-lijden van *Rothaer*, in 't iaer 1009. binnen Goslaer door 't over-langen van handschoenen zoude zijn geroepen tot tienden Bisschop van Paderborn. Men voegd hier by, dat *Meinwerx* moeder zijn broeder *Diderick* by den Eltenbergh door argelift heeft doen ombrengen, ende *Meinwerk* daer over zyne moeder opeen vollen Rijx-dag voor Keyser *Konraed* van moordery beklaegt; met wiens nalatenschap behalven zyne eygene inkomsten, hy *Abdinkhoven* zoude hebben verrijkt met *Monickhuysen*, en *Putten* met zyne wooningen, leen-erven en thien den over 't gantsche * *Kerspel*, ende lestlyken met het Gods-huys hoorende tot de Kerk van *Voorbuysen* op de Velouwe. Dewijl hy te Paderborn was, bedacht hy evenwel zijn vaderland, ende liet, by groote schaersheyd van levens middeelen, twee scheepen met koom van *Colen* op zijne kosten den Rhijn af-vaeren, ende door zyne bouwlyden van Teysterband en Velouwen zoo verdeylen, dat een deel daer van aen de † eygen-hoofte, het anderde aen heele huys-gefinden, nae dat die sterk waeren, het derde tot de zaeyinge, ende 't overentfige aen den armen in 't gemeen wierde wt-gereykt. De Kerken en heele Stad van Paderborn hebben haer rijkdom en glans zyne mildigheyd meest dank te weeten. De stichtinge van een hooge School aldaer bewijst zijn grooten trek tot de letteren en goede verstandten, hoewel hy zelf geen * over-vlieger was.

† *Velpen houd voor vast, dat sy geweest zy dochter van Wichman Grave van Zutphen: die eerst met Imood en naderhand getrouwd is geweest met Balderick Grave van Cleve. Siet op de iaeren 964. en 996.*

‡ *Proprij coloni.*

* *Cum ejus rei gnarus Imp. Henricus eum pro requie defunctorum parentum missam celebrare aliquando rogasset, deque libro priores syllabas in famulis ac famulabus deleri clam jussisset, Meinmercus ex improviso, nullis ac mulabus, prout scriptum reperit, ridicule recitavit.*

WICHARD de driede,
Sevende Voogd.



21. In 't eerste iaer als *WICHARD* in zijns vaders stede was Voogd geworden, hield *Koning Henrick*, zoon des Keyfers, tot *Nimwegen* aen de *Wael* bruyloft met *Gunilde*, dochter van *Canut* Koning van *Denemarken* en *Engelland*. Niet lang daer nae kam in plaetse van *Reginard* voor desen Bisschop van *Luyk*, † *Richard* van *Gelder*, zoone van Voogd *Wiking*, die behalven de kerken van *Remyen Thomas*, *Dinant* een heerslijk stuck werx, wt den grond heeft op-gebouwt. Naer twee iaeren zag men vreemde en groote toorts-lichten aen den hemel; waer op kortelijc binnen *Utrecht* stierf Keyser *Konraed*, wiens ingewant aldaer, ende zijn lichaem te *Spier* wierd begraeven. Naer hem volgde zijn zoon *Henrick* de derde, met den bynaem van de *Bruyne*. Ses maenden daer na is over-leeden *Diderick*, derde Grave van *Holland*, ende in 't klooster van *Egmond* in zynere voor-zaeten graf-steeden nedergeleyd. De Keyser naer *Utrecht* koemende ver-eerde aen de Kerk een *Bouw-hof* in de vleecke *Groningen*, onder 't Graefschap *Twente*, met alle zijn aenkleeven, munten, ende tollens van dien rack. Nae 't af-sterven van *Richard* van *Gelder*, wierd *Vazo*, zoon van den Grave van

† *Placento dicitur filius Reneri Comitis Gelriae, ex sorore Reginardi. Anselmus Nithardum vocat.*

1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041

1046. Gulich, 24^e. Bisschop van Luyk. Vier iaren daer nae hield de Keyser t'Utrecht zijn Paesschen, vereerende aen Bisschop *Bernulf* ende aen de kerken de plaetse † *Deventer*, de Graeffschap † *Ameland*, ende op nieuws *Drente*. Nae dood van *Gozilo* ofte *Goselin*, die veele erf-gronden in het tegenwoordige Gelderland bezat, liet de Keyser het Hertogdom van Lotringen, volgens wterste wille van den over-leeden, wederom zijn zoon *Gozilo* toe-koemen. Zijn broeder *Godefroy* hier over met *Balduin* van * *Rijffel*, Grave van Vlaenderen, tegen den Keyser in-spannende, wierd van hem vast gezet. Los zijnde nam effenwel de wapenen weder in handen, ende begon wt wanhoop van vergiffenis, des Keyfers landen allenthalven te door-stroopen. Onder anderen maekte hy Nimmegen ende t'Keyserlijke höff aldaer, een onwaerdeerlijk gebouw, doot den brand heel te schanden. Sommige neemen dit een iær laeter, ende geeven de schuld aen *Balduin*, die de Stad met den Burgh niet alleen had belegerd, maer ook door stevige bocken ende storm-boomen zoo dede daveren, dat alles onder de voeten viel, ende Keyser *Henrick* zich eyndlijken gedrongen vond met *Balduin* te verdraegen, en hem over te laten al het lând van * *Aelst* tusschen de Schelde ende * *Tener*, t welk hy den Keyser had af-handigh gemaekt, t zamen met de Zeeusche eylanden. De Keyser zoo hy andere aenlagen, ende een tocht op Hongaryen voor-had, wierd middelwil van dit zijn voor-neemen door den Hollandschen oorlogh te rugge gehouden. Waer over hy in den hierft een heyr verzamende, ende onder andere hulp ontleenende van die van Gelderland ende Utrecht, westwaerts zyne vloote heen bracht, ende twee beroemde vestingen, als * *Vlaerdingen* en *Rhijnsburgh* op den Hollander veroverde, dan korteling weder door nood aen *Diderick* Mark-grave van *Vlaerdingen* (zoo wierd doon de Grave van *Holland* noch geheeten) overgaff. De Keyser moest her hier mede laeten blijven om 'thooge waeter; onder welk voordeel de vyanden met haere iachten het op-breekende heyr van ter zijden en van achteren grooten hinder deeden. Als daer nae *Diderick* in een Ridderlijk spies-gevecht tot Luyk des Bisschops broeder overhoeds had ontlifft, wierd hem daer over van de Bisschoppen van Luyk, Mets, Colen, ende Utrecht, hier by koemende de hulp-troppen van *Wichard* van Gelder, een oorlogh aengedaen, onder de Veld-heerschap van den *Mark-grave* van *Brandenburgh*. *Dordrecht* wierd van hen met behendigheyd, ende daer nae weder van den Grave in-genoomen, die korts hier aen in de Stad met een vergiftigen pijl wt een onbekenden koker ter dood wierd getroffen, laetende zijn broeder *Floris* tot erfgenaem.
22. Als daer nae de Keyser krijg aenving tegen *Godefroy* van Lotringen ende *Balduin* van Vlaenderen, schenders van zijn höff tot Nimmegen, was hy vergezeld van Paus *Leo*, veele Bisschoppen, *Sueno* Koning van Denemarken, ende gestijfd met het volk van Voogd *Wichard*. Ende

† Vide diplomata apud auctorem.

‡ Wt den brief kan men af-neemen, door *Ameland* verstaen te worden etlijke plaetzen ontreut *Zutphen* en in de *Velouwe*, ende niet het eyland *Ameland*, leggende in de Noord-zee op de grensen van *Vriesland*.

1050. hoewel de zaeken doen eenighsins wierden beflecht, kam het nochtans op t naefte iær wederom tot een openbaere scheuringe. Waer over de Keyser door Gelderland wederom naer *Vriesland* (zoo wierd doen geheeten een stuck van *Holland*) zijn reyse neemende, de Paesch-dagen tot Utrecht over-bracht. Van daer op Nimmegen gaende, is van *Godefroy* en *Balduin* binnen de Stad belegerd. *Diderick* de tweede, toegenamde de *Vlieger*, Grave van *Cleeve*, kreeg voor zyne diertien, in het ontzetten van den Keyser, het Burggraeffschap van het Rijk van Nimmegen t zamen met den Keyzerlijken tol en het tegenwoordige *Falk-hoff*, mids dat hy ende zyne achter-erven van iær tot iær op *Andries* dagh by verlos van t leen aen den Keyzer tot een kennis zouden overschicken drie stuck Engelsche scharlaekens. Welk leen naderhand, door verzuymenis van de *Cleevenaers*, ge-erfd ende op-gedraegen is aen *Otho* den tweeden Grave van Gelder. De volgende iaeren trock de Keyser tegen *Balduin* met een wel-gesteld leger in Vlaenderen, daer hy alles neder-macyde, ende behalven veele gevangens een over-grooten buyt wech haelde. Onder andere wierd *Doornijk* vermeersterd, wtgeroofd, ende eyndlijken in brand gesteecken. Daer nae stierf *Bernulf* Bisschop van Utrecht; wiens na-zaet wierd *Willem* van Gelder, broeder van *Wichard*, ende zoone van *Wiking*, een man beter in oorlogs-tijden als in den vrede. Niet langh daer nae zijn door Paus *Victor* voor altoos bevestighd alle voor-rechten, zoo by de Keyfers *Otho* den eerste, tweeden, ende derden, als van andere Vorsten ofte Vooghden aen t Elter-klooster ofte bereets verleend ofte noch te verleenen; ende dat niemand ter wereld daer op enigh aental zoude voor-wenden, dan alleen de Vooghdimme; nae welkers af-lijvigheyd de Klooster-luffrouwen een andere vrouwe mochten verkiesen; mids over-brengende iaerlijx een pond silver in de schat-kist van den Paus. Dit iær kam Keyser *Henrick* te struykelen, zettende zijn zoon *Henrick*, een vijf-iaerigh kind, door zijn af-gangh de kroone op het hoofd. Zyne moeder *Agnes*, dochter van *Willem* Prins van *Poitou* ende Hertogh van *Guienne*, tweede vrouw van den over-leeden, wierd momboirsche gemaekt over het Rijk en haer onbestorven kind. Eyndlijken is door rufschens-spraak van Paus *Victor*, ende *Henrick* Koning van *Vrankrijk*, aen *Balduin* van Vlaenderen en *Godefroy* van Lotringen zoo eene vrede vergoft, dat te weteen *Balduin* de geheele rack tusschen de Schelde en *Tener*, vijf Zeeusche eylanden, vier Ambachten, neffens de vestinge *Gent* zouden volgen ende toe-koemen, ende zijn zoon *Balduin* van *Bergen* de Stad *Doornijk*.

23. De Duytsche Vorsten wraek zockende over de neder-laege, hun invoorigtijden van de *Hollanders* aengedaen, gingen een onderlingh verbond ender t zamen-zweeringe maeken tegen Grave *Floris*, die nutien iaeren in ruste had gezeten. De eed-genooten waeren de Bisschoppen van *Colen* ende *Luyk*, de *Mark-grave* van *Brandenburgh*, *Lambert* Grave van *Loeven*, *Wichard* momber van *Gelder*, *Godefroy* van *Ardenne* Hertogh van beyde *Lotrijken*, *Herman* Grave van *Kuyk*, *Balduin* van *Vlaenderen* ende andere meer. Dese voerden een vervaerlijke macht t zamen, welke onder t beleyd van den *Mark-grave* *Holland* wederom kam over-stelpen. *Floris* zoo hard

hard ge-
dersche
Smal-
Vriesla-
toe-leg-
van zij-
hier ene
die me-
bedeck-
denken
hoofd l-
versnos-
dagh hi-
Stad, e-
verbaef-
loof te-
40000.
levendig
pen. I
Geldery
voor 20
loft. B
rick Biss-
1059. *Willem* v-
op t nae
twelkla-
Grond-l-
over de
zyne vro-
t samen r-
toe-geke-
waer in d-
Sticht va-
wt-geev-
Zutphen,
de Mart-
gen. H
de kerk v-
van de no-
tor aen A-
beneffens
van Rhijn
wouten,
1061. aen de kar-
naereen ge-
bed-geno-
ve van Lo-
heeft *Adell*
van *Naffor*
1062. een zoon
voor-geev-
ende by d-

MEGE
land.

ADEL
Villie
de he

hard gedreygd zijnde, ontbood hier op de Rid-
derschap, adel, zyne schilt-knappen, ende alle
Smal-heeren zoo over Zeeland, Holland, als
Vriesland. Alldoen bestelde hy, op zijn luymen
toe-leggende, omtrent de stad *Dort*, die de sleutel
van zijn land en stoel van zyne heerschappy was,
hier ende daer kuylen en putten te delven, ende
die met hoy, stroo en aerde-zooden boven te
bedecken; alwaer de vyand, op geen * argh
denkende, met groote hoopen, over aers over
hoofd buytelende, plotselijken is in-gestort en
versmoord. De Grave in 't aenbreeken van den
dagh hier van ver Wittigd, deed een wt-val wt de
Stad, ende hieuw zulk eene menichte van de
verbaefde vyanden ter neder, dat het getal 't ge-
loof te boven gaet: Alsoo de verslaegene wel op
40000. worden begroot, behalven die te vooren
levendighs lijfs in haere graeven waeren geloo-
pen. De Grave van Loeven ende *Wichard* van
Geldervien *Floris* in handen, ende wierden elk
voor 2000. ponden silvers van achten weder ge-
loft. *Balduin* Vorst van Henegouw, ende *Dide-
rick* Bisschop van Luyk struykelden in den strijd.
1059. *Willem* van Gelder Utrechtsche Bisschop sprack
op 't naeste iaer vonnis aengaende het ding-tal,
'twelklanghtusschen zyne voor-zaeten, ende de
Grond-heeren der Stad Zutphen had gehangen,
over de thienden; ende zijn aen *Godschalk* met
zine vrouw *Adelheid*, Heeren der Stad Zutphen
samen met beyde haer zoonen *Gebhard* en *Otho*,
toe-gekend de thienden van Lochem en *Sieland*,
waer in die ook mochten bestaen, door 't gantsche
Sticht van Utrecht; ende op 't verfoek van de
wt-geevers, ten behoeve van de Dom-heeren van
Zutphen, gestaeder. Waer tegens Grave *Godschalk*
de Martens kerk met yet anders zoude begif-
gen. Hier behalven verleende de Bisschop aen
de kerk van Walburgh te Zutphen de thienden
van de noch ongebaende weerden van *Rhijnen*
tot aen *Arnhem*, ende van *Arnhem* tot *Deventer*,
beneffens de weerden welke door den aanwerp
van *Rhijn* en *Yssel* noch zouden worden aenge-
wonen, zoo wel in 't midden der stroomen, als
aen de kant. In 't iaer 1061. is Voogd *Wichard*,
naereen gebied van 26. iaeren, over-leeden. Zyne
bed-geenote was *Margriet* dochter van den Gra-
ve van Loon ofte *Lootz*, waer by hy verweckt
heeft *Adelheid*, naderhand huysvrouwe van *Otho*
van Nassouw, eersten Grave van Gelder, behalven
een zoon met naemen * *Rottaers*, zoo cenige
voor-geeven, Bander-heer van Buren, die in
ende by de Geestlijkheyd op-getrocken, ende

daer nae Bisschop van Paderborn gemaect
wierd.

24. De Schrijver *Willem van Berchem* * ende
andere zijn een weynigh verschillende van het
boven-staende verhael. Want voor eerst kent hy
by ons geene Voogden, dan stelt *Mengoos* ofte
Megengaud als eersten Grave van Gelder, die
zonder manlyke geboorte af-stervende, tot zijn
navolger hadde *Otho* den eersten van dien voor-
naem, die in de Keyserlyke briefe vā 't iaer 1012.
(waer in gemiddeld word de twiift russchen *Wolfs-
gang* Abt van Prummen ende *Henrick* Grave van
Limburg) boven aen staet, ende oppgehaeld word
niet als Grave, maer als Groot-hertogh van
Zutphen. Naer hem volgden in 't gemelde hand-
vest *Geeraerd* van * *Wallenburch*, *Diderick* van
Fovenburch, *Adolf* van den Berge, *Geeraerd* van
Gulich, ende *Warner* van Groeningen, als Graven.
Gelijk mede de Over-heeren deses lands, wt han-
den van Bisschop *Adelbold*, in 't bywefen van Key-
ser *Henrick*, Gelderland en Zutphen te leen ont-
fangende, niet anders dan Graven waeren gehee-
ten. Dese *Otho* zoud van vaders zijde gesprooten
zijn wt de Keyseren van dien naem, ende wt de
Hertogen van Saxon: van moeders wegen wt de
Graven van Gelder en Zutphen; ende daer door
aen beyde Graeffschappen zijn gekoemen. Naer
hem heerschte ten tijde van *Henrick* den derden
en vierden zijn zoon *Gerlaek*, welk in den iaere
1076. in den slag by *Ysselmond* tegen Grave
Diderick Floris zoon (die met hulp van zijn stief-
vader *Robert* de Vries, zyne vaderlyke erve den
Bisschop van Utrecht weder socht wt de handen
te rucken) met veel Gelderschen adel blyvende,
door zijn dood oorfaek was, dat het Stichtsche
legervan bangigheyd door-loopende meesten-
deels in 't water verdrook. Ende in dit stuck word
zijn seggen ook van anderen bevestigd. Zijn
broeder was *Willem* van Gelder Bisschop van
Utrecht, die Grave *Floris* Holland ontnam, ende
onder gehoorfaemheyd van 't Sticht bracht, ster-
vende een iaer voor *Gerlaek*. *Otho* boven ge-
noemd wierd gefeyd zoon en navolger van desen
Gerlaek, in plaets van den lesten Voogd *Wichard*.
Maer dit alles en moet men zoo rouwlyken niet
aenneemen; aengesien om meer dingen over te
sien, de naem van Graeffschap ons Gelderland
voor de tyden van *Otho* van Nassouw niet en was
gebooren, ende *Gerlaek* van andere alleen Grave
van Zutphen word gedoopt. Om dit onder-
sichyd beter te begripen, zullen wy eerstlyken
voor oogen stellen de

* *Vid. latius*
auctor pag.
85. & seq.

* *Velpen*
meyn, dat
men moet
leefin *Saf-
senberg*,
ende voor
Fovenburg
*Ravens-
berg*. *Sic*
op het iaer
1138.

TAFEL der EERSTE
GRAVEN van GELDER;
Volgens de meening van Willem van Berchem.

MEGENGAUD eerste Grave van Gelder-
land.

OTHO de eerste, wt het geslacht van Saxen,
tweede Grave.

ADELHEYD Klooster-vooghdinne van
Villich by Bonn, welke op de Rolle van
de heyligen staet.

WILLEM van Gelder GERLAEK derde
Bisschop van Utrecht. Grave van Gelder
en Zutphen.

OTHO de tweede, vierde Grave van Gelder en
Zutphen, wiens dood hy stelt op het iaer 1107.
daer nochtans de andere eenhellig 't af-sterven
van *Otho* van Nassouw, eersten Grave, op dat
iaer te boeck brengen.

STAM-

S T A M - B O O M der V O O G D E N van G E L D E R ,

Naer onse beschrijvinge.

O T H O .

LUFOLD eerste Voogd van Gelder. De tijd van zyne regeeringe vind ick niet wtgedrukt. **WICHARD** de eerste, eerste Vooghd van Gelder in 't iaer 879. Zyne vrouwe was dochter van den Grave van Zutphen * **Herman**, zoo men gift.

* Siet hier
vooren op het
2. hoof-
stuk.

ADELHEID. { **GERLAEK** de eerste, tweede Voogd hebbende tot zyne bedgenooten } Een dochter van den Gra-
ve van Kuyk.

GODEFROY derde Voogd, getrouwd aen **Adle**, dochter van **Arnolt**, 12. Grave van Cleve, waer by hy verweckte

WICHARD den tweeden, vierden Voogd. Sy stellen tot zyne vrouw een dochter van den Grave van Zutphen, zonder haer naem te melden.

* Siet op het
1011.

MENGOOS vijfde Voogd. Was gehouwt aen **Gerberch**, dochter van **Godefroy** van * Ardenne.

* Siet voer
heen het 20.
hoof-
stuk.

WIKING *, sefte Voogd, die wan- neer Mengoos sonder manlyke na- latenichap stierf, als neve in zyn plaets trad. Dees had by Elisabeth dochter van den Hertogh van Beyeren dese kinderen	ADELHEID Abdiffe vā Villich by Bon.	BATTRAD Abdiffe vā 't klooster aen Henr. der 11000. naegde tot van Beye- Colen.	IRMTRUD getrouwd aen Henr. Hertogh van Beye- ren.	Andere voegen hier by ALVE- RAED vrouwe van Iohan Grave van Gulich.	GODEFROY die in den Boheem- schen oor- logh bleef.
---	---	--	--	---	---

WICHARD de derde, se- vende Voogd, gepaerd met Margriet dochter van den Grave van Loon, wt wel- ken wierden geboren	WILLEM 21. Bisschop van Utrecht. Siet van hem op 't iaer 1054.	RICHARD 23. Bisschop van Luyk. Siet op 't iaer 1037.	MEINWERK Bisschop van Paderborn. Maer dese heeft andere ou- ders gehad, als ter- stond sal blyken.	LUGUNDA , vrouwe vā Konraed van Swaben Grave van Gulich, wt-wijzens Velpens hand-boecken.
---	---	---	---	--

ROTHAER Vry-
heer van Bu-
ren. **ADELHEID**
getrouwd
aen { **OTHO** van Nassouw
lesten Voogd en eer-
sten Grave vā
Gelder. } **SOPHIE** dochter van Grave **Wich-**
man † van Zutphen, * naer **Adel-**
heid aen hem getrouwd.

* Siet mijn
Aentzick in 't
begin des
voogden
boek.

ALBERT, na 't gevoelen
van eenige, Domheer
van Luyk. } **GEERAERT** de eer-
ste, tweede Grave
van Gelder. } **GERLAEK** laetste
Grave van Zut-
phen.

† *Sophie was eene dochter van Godschalk, ende niet van Wichman, zoo alle Schryvers verkeerdelyc
oordeelen, daer door bedroogen, dat sy Sophie een dochter meynten te zyn van dien Wichman, die het
Elten Klooster heeft gesticht. Maer de gelegentheid des tijds en kan zulx niet lijden, vormt Wich-
man in het iaer 970. is gestorven, ende Sophie's vader op het iaer 1049. noch heeft geleefd. Velpen.*

G R A V E N van Z U T P H E N . *

HERMAN, zoo men gift.

REINER Grave van Zutphen word opgehaeld boven op 't iaer 833.	WICHMAN Grave van Zut- phen.	GERLAEK Grave van Zutphen, die in 't iaer 1076. by Yssel- mond bleef, ten zy hy een zoone is geweest van Wich- man.	ADELHEID Gravin van Zutphen, getrouwd aen Robert van Heusden. Siet op 't iaer 856.
--	--	--	---

ADELE by-slaepe van Balderick Grave vā Cleve. Siet op 't iaer 966.	MEINWERK zoo men meynd : maer siet op het iaer 1035.	LUITGARD eerste Abdiffe vā 't klo- ster te Elten. Siet op 't iaer 966. en 1035.	SOPHIE OTHO van Nassouw getrouwd aen eersten Grave van Gelder.
---	--	--	--

GERLAEK leste Grave van Zutphen, nae wiens dood
't Graeffchap is vervallen op **Geeraerd**, zoone van
Otho. Siet op 't iaer 1107.

GODSCHALK word gesteld Heer
van de Stad Zutphen. } **ADELHEID** egemaal van **Godschalk**, ende
vrouwe van Zutphen. Siet op 't iaer 1059.

GEBHARD ende **OTHO** worden op 't gedachte
iaer zoonen genoomd van **Godschalk** en **Adelheid**.

Zalige

* Dit
Aentzick
is mede
in het
2. deel
te zien.

A
de stam-
voor-ge-
Wiger
de Saxe
en 200
Keyzer
ende de
tweeden
ster-voog-
den der

† H

Zalige **ERMGARD**, dochter van den Grave van Zutphen, ende nichte van Keyfer *Henrick* den derden, was beroemd omtrent den iaere 1050, ende droegh, na dood van haer ouders, haere maeghdom ende alle goederen op aen haer hemelschen bruydegom. Sy begaf zich na Colen, daer zy om de heyligheyd van de plaets in de opper-kerk woonde, ende in groote spaerfaemheyd ende eenvoud God diende. Troock voor de dertemaal naer Romen, bracht van daer mede 't hoofd van Paus *Silvester*, schonk de Stad *Rees* aen de kerk van Colen, ende *Suichtelen* en het Slot *Aspel* met al zijn toe-behooren aen 't Klooster van *H. Pantaleon*, waer van haer broeder was voogd ende op-siender. Haer lichaem is te Colen in den Dom te sien; hare af-beeldinge elders, zoo in plaeten, als op een steen in de Marien kerk tot Utrecht, gevonden.

HERMAN Grave van Zutphen wierd in den iaere 1082. de eerste van dien voor-naem ende de negende op de ry Abt van *Pantaleon*, die in 't iaer 1094. een * Bede-plaets aldaer liet stichten, ter eeren van 't heylige kruys, ende de twaelf * Leerlingen onses Heeren.

GESLACHT-BOOM van HERMAN GRAVE van ZUTPHEN.

Zyne suster was heylige *Ermgard*, Beggijne van *Pantaleon*, waer van gesproken.

RUPERT word in zekereen brief broeder genoemd van *Ermgard*, ende noch een ander haer neeve van den zelven naem.

Misschien zijn *Herman*, *Ermgard*, ende ook *Rupert*, ofte kinderen ofte gebroeders en susters geweest van *Godschalk* boven genoemd.

STAM-BOOM der GRAVEN van REDICHEM ofte RENKOM.

† **IMOOD** Grave van Redichem en Teysterband.

{ **ATHELE**, dochter van Keyfer * *Henrick* den Vogelaer, ofte van zijn zoon, Hertog van Beyeren ofte Saxen.

* Ziet op het 20. hoofdstuck.

† *Imood was wt de over-edele stam der Saxen, hebbende tot broeders Witekind en Reginberg, zonen van Diderick, af-komstig wt het huys van den Grooten Witekind. Vid. Meibom. in Not. ad Histor. Witekindi.*

DIDERICK die door bedrog sijns moeders is omgebracht.

{ **MEINWERK** Bisschop van Paderborn, ende Stichter van Abdinghoven. Siet op het iaer 1035.

{ **GISMODE** getrouwd aen *Henrick* Hertogh van Beyeren.

{ **ADELE** ofte *Athele*, Klooster-Iuffrouw, ofte, zoo andere meynen, stichtersche van den Elten-berg.

De Graven en Hertogen van Savoyen zijn door verzettinge van letteren, in plaets van *Immedis* ofte *Imadis*, daer na *Amadis* genoemd.

UNVAEN die van zijn Choor-dienst tot Paderborn wierd beroepen tot Bisschop van Bremen, zoud mede oorspronkelijk zijn geweest wt het zeer adelyke huys van de Immedingen.

Aen-merkinge op de boven-staende Geslacht-rolle der Graven van ZUTPHEN.

Al zoo het voorigh verhael van de Zutphensche Graven eensdeels mank ende eensdeels niet te vast en gaet, moet ick de zaak wat breeder wt-meeten met de woorden van *Ian Velpen*, die in zijne onge-druckte Aenteyk op *W. van Berchem* hier van aldus spreekt: De Graven van Zutphen koemen wt de stam der Saxen, ende hebben altoos aen de Yssel haer hof gebouden, ende niet (gelijk zommige onrechte voor-geeven) in de Duyffel aen de Waal-kant. De eerste Grave, die ick in de oude brieven vind, is geweest *Wiger* ofte *Wichard*, omtrent het iaer 810. wiens zoon *Wichman* in 't iaer 870. in een veld-kamp tegen de Saxenaers dood bleef, nalatende eene † dochter getrouwd met *Wichard* eersten Voogd van Gelder, ende een zoon *Herman*, die vader was van *Reiner*, welk op 't iaer 935. zich bevond op een ridder-strijd door Keyfer *Henrick* den Vogelaer tot *Maagdenburg* beroepen, neffens *Arnold* twaelfden Grave van Cleve, ende de Graven *Herman* van *Ravensburg* en *Geeraert* van *Gulich*. Deez had een zoon *Wichman* den tweeden, stichter op het iaer 968. van 't *Elten-klooster*, die geteelt heeft (behalven *Luytgard* eerste Klooster-voogdin van *Elten*, ende *Adela*, eerst met *Imood* Grave van *Redichem*, ende andermaal met *Baldrick* den derden, Grave van *Cleve* gehouwtijck) een zoon *Otho* zijn na-naem in 't Graef-schap. Welk *Otho* twee

† Hier word noch over-geflagt *Adelheid* Gravin van Zutphen (daer van op het twaelfde hoofdstuck des vierden boex word vermaend) die huysvrouw was van *Roberts* van *Heusden*, ende (zoo ick vermoede) mede een dochter van desen *Wichman*.

dochter

60 Stam-vertooning der Graven van TEYSTERBAND.

dochter hadde, Mechteld tweede vrouw van Erenfrid Palts-grave, ende Irmgard die ongetrouwd blyvende op het jaer 1010. na haers vaders dood gesticht heeft de hoofd-kerk tot Reat. Doch Eienfrid had by Mechteld een zoon Ludolf, waen-drager van de kerk van Colen, die zijn groot-vader Otho in 't Graefschap van Zutphen is gevolgd, gestorven op het jaer 1031. ende in het Brouwerij klooster bezaeven, die drie zoonen achter liet, Henrick die niet langen leefde, Godschalk en Jan. Godschalk (die by een yegelyk door mis-verstand Wichman word geboeten) naer zijn vader Grave van Zutphen, had een vrouw Adelheid, ende daerby verwecke * Geeraert op 't best van zijne iaeren gestorven, ende Sophie in den iaere 1040. getrouwd met Otho van Nassoum, welke moeder wierd van Gerlaeck lesten Grave van Zutphen, die in den slag van Ysselmond struykende oorzaak was dat Zutphen zedert met Gelderland is vereenigd geworden. Maer Iohans broeder van Godschalk heeft tot kinderen gehad Herman den korten, negenden Abt van Pantaleon te Colen, ende Irmentruyd, die driemaal wt een heiligen yver naer Rome is gereysd, ende in 't jaer 1070. aen den Paus een hand-schoey vol aerde wt het Klooster van de 11000. maegden hebbende mede gebracht, van hem beschonken wierd met het hoofd van Sylvester.

Gelehard staet in 't hand-veel van 't jaer 1105.

Om dat in dit en de vorige Deelen de over-oude Graven en 't land van Teysterband t'elkens werden op-gehaeld, moegen wy niet na-laeten hier achter aen te stellen de

Stam-vertooninge der GRAVEN VAN TEYSTERBAND,

Getroeken meest wt de Schriften van Tefmachersen Velpen: wiens Aen-merkingen over Berchemius ons behandighd zijn door den wel-edelen IOOST VYGH, Heer van Isendoorn etc. Raed van 't Hooge en Vorstelijke Hof van Gelderland, die niet alleen een vernaeemd lief-hebber is van alle Geleerde, maer ook zelf een lief-hebber en schat van alle geleerdheyd.

WALTER de laeste van den ouden stam Grave van Teisterband, heeft zyne eenige dochter en erf uytersche *Beatrix* gegeven aen *Diderick*, Stad-houder van Cleve en Grave van Teiff. dewelke heeft gebaert eene tweede *Beatrix*, die na haers vaders en moeders doodlyken afgang door 't bestel van haer groot-vaderen bloedmombler getrouwd is aen *Elias Graill*, die door dit houwelijk eerste Grave van Cleve is geworden, ende vader van

DIDERICK den tweeden, Grave van Cleve, ende na dood van zijn moederlyken groot-vader *Walter*, in 't jaer 742. ook van Teisterband door 't recht van maegschap, welke landschap hy van den Bisschop tot Utrecht te leen ontfangen ende 25. iaeren achter een heeft bedient. *Ida* dochter van den Grave van Henegouw heeft hem voort-gebragt

REINALD, die beyde Graefschappen elf iaeren heeft bezeten, ende by de dochter van den Hertogh van Ardenne en Limburg geteelt

LUDOLF, die naer een twintigh-iarige heerschappy in 't jaer 790. is geruft, ende wt *Aleid* dochter van *Sigebert* Hertogh van Languedoc heeft na-gelaeten

IOHAN, die elf iaeren heeft geheerscht, ende by *Constancia*, gebooren wt *Michael* Keyser in 't Oosten, twee zoonen gehad, *Robert* en *Boudewijn*.

ROBERT heeft in 't jaer 801. zyne Graefschappen aengevangen, ende wt de dochter des Hertoghs van Lotringen, een eenige eer-langh af-gestorvene dochter, ofte, zoo andere willen, geene kinderen altoos gewonnen. Ende daer over is zyne erfenis in 't jaer 806. door een zijd-val gekoemen op zijn broeder

BOUDEWYN, Grave van Cleve en Teisterb. die by *Hildegard* dochter van *Lodenijk* Grave van Provence, ofte (zoo etlijke stellen) van Geneve, heeft verweckt *Lodenijk* en *Everhard*, die malkanderen in 't bezit van Cleve zijn gevolgd, ende *Robert*, aen wien Teisterband, van Cleve af-gedeyld, te leen wierd op-draegen.

ROBERT der tweede, Grave van Teisterb. had toteene vrouw *Cunigund* dochter des Graves van Hoey in 't land van Luyk, ende tot kinderen,

Diderick eersten † Heer van Altena in Holland, *Robert* eersten Heer van Heusden, en

LODEWYK Grave van Teisterb. on Hoey, die wt *Adale* dochter van *Berengier* Grave van Namen heeft achter-gelaeten (behalven *Everhard* die in een Klooster en zonder kinderen is gestorven, ende *Adolf*, waer van men gijft af te daeken de Graven van den Berg en Altena ofte Mark)

BOUDEWYN den tweeden, die by de dochter van den Grave van Vermandois in Frankrijk een eenige dochter en erve heeft gewonnen, welke door hem gehouwelijkt is met zijn bloed-verwant

WALTGER, broeder † van *Dirk* den eersten Grave van Holland, die vader wierd van

† *Tefin*, en *Velpen* geeven hem t'onrecht dennoen van Grave.

† *Dese* broeders waeren wel in eenen oven gebakken, doch van geen eenmengzel ofte beslagh. Om 't welk te betoonen, ende te ge'yk hoe *Walter* aen Teisterb. is gekoemen, moet men letten, dat *Diderick* eerste Heer van Altena en zoon van den boven-staenden Grave *Robert*, wt *Hildegard* dochter des Graves van Ardenne een zoon heeft geteelt *Gerolf*, tweeden Heer van Altena, aen wien *Keyser Arnulf* in 't jaer 889. te Francfort heeft geschonken *Altena*, *Suderhaeg*, *Aelburg*, *Orthen* by 's *Herrigen-bos*, *Hoorn*, *Wycken*, *Aelst*, en andere Heerij-beeden. *Gerolf* tot eene vrouw nemende *Mechteid*, zuster van *Hagano* Grave van *Santen*, heeft ze moeder genaekte van *Waltger*, die door 't beslaepen van de eenige dochter van *Boudewijn* het Graefschap Teisterband heeft aengewonnen. Maer *Waltgers* moeder *Mechteid*, na 't af-sterven van *Gerolf*, hervrouwende met *Sigebert* Hertogh van *Gyenne*, heeft, onder andere, bem gebaert *Diderick*, naderhand Grave van Holland. *Waltger* had te *Thiel*, 't welk van een yegelyk voor de * hoofd-plaetz word gehouden van Teisterband, zijn gewoonlyk verblyf, ende is daer binnen door den Noord-mannen om-gebraght: hoedaenig een lot ook na derhand ter zelve plaetze is gevallen op zijn zoon *Diderick*.

DIDERICK,

D...
ve van
een de
ter we
zoon G
storve
burgh
nac-za
H...
AN
band,
Utrech

Na...
v...
h...
F...
d...
n...
c...

B...
dochte
(zoo et
de welk
1. L...
stierf.
2. E...
Graven
3. F...
verwee
ter van
1. L...
2. R...
gijte va
ren.
3. D...
De v...
iaer 85...
manne
woeft,
laetend
Henric
Bou...
de, die...
Koning
ken.
van de...
andere...
ende So...
te Oud...
1. E...
deren.
2. R...
Ridder
ofte, 2...
laeter, h...
den Gr...
ED...
toteen...
van Seir...
IAN...
Margrie...
land van...
RO...

DIDERICK, den derden van dien naem Grave van Teisterb. en Hoey, wiens vrouw wozende een dochter van *Arnold 12^{en}*. Grave van Cleve, ter wereld heeft gebragt, (behalven den iongsten zoon *Gerbrand* Heer van Bofinchem en Zeel, gestorven in 't iaer 962. daer de Heeren van Culenburgh hun oorsprongh van daen reekenen) zijn nae-zaet

HENRICK, die vader was van **ANSFRID**, Grave van Teisterb. † *Bratusband*, en Hoey, daer behalven Bisschop van Urecht, die het vermaerde Teisterband aen ver-

scheyde lappen heeft gescheurt, ende zich op het iaer 999. in 't Klooster van den Heyligen Berg by Amersfoort gesteecken, daer hy door hoogen ouderdom eerst zijn gezicht, ende in 't iaer 1008. ook het leeven heeft verlooren.

† *Velpen noemt hem duydelijken Grave van Brabant. Wy volgen de spellinge van de oude hand-vesten, om dat het niet al te zeker gaet, dat het oude Bratuspantum ofte de vlescke Brachband het tegenwoordige Brabant zijn naem heeft gegeven.*

Nademael de Graven van Teysterband en Heeren

van Heusden looten zijn van eene Stam, ende my onlanx door Jonkheer *Barent Turk* Heer van Aelst is gehandreykt de **GESLACHT-ROLLE DER HEEREN VAN HEUSDEN**, vergaderd by den hoogh-edelen *Otho van Arkel* Heer van Amelroy, een naerstigh onderzoeker van zoodanige Oudheeden, vinden wy goed die mede alhier met eenige byvoegzelen en verandering in te voegen.

Boudewijn zoon van *Robert* den eersten Grave van Cleve en Teysterband, heeft getrouwd *Hildegard* (andere noemen ze *Iolente*) de dochter van *Lodew.* Grave van Provence, ofte (zooetijckescrijven) Geneve in Vrankrijk, van de welke zijn gebooren drie zoonen:

1. *Lodewijk* Grave van Cleve, die kinder-loos stierf.

2. *Everard* zijn na-zaet en voort-teeler der Graven van Cleve.

3. *Robert* Leen-Grave van Teysterband, heeft verweckt aen zijn huysvrouw *Kunigund*, de dochter van den Grave van Hoey, mede drie zoonen

1. *Lodew.* Grave van Teisterband.

2. **ROBERT** eersten Heer van Heusden, door gifte van de Graven van Cleve zyne Leen-heer-

ten.

3. *Dirk* eersten Heer van Altena. De voor-zeyde **ROBERT** is gestorven in 't iaer 857. in Brabant, daer hy om de Noordmannen, die zijn Slot te Heusden hadden verwoest, met de zyne was heen gevluucht, achterlaetende een eenigen zoon by *Ada* dochter van *Henrick* Grave van Kuyk.

BOUDEWYN den tweeden, Heer van Heusden, die ontvoert heeft *Sophia* dochter van *Edmond* Koning van Engeland; waer van elders *gesproken. Sommige schrijven hem toe de stichunge van de dorpen *Pouderoyen*, *Brakel* en *Aelst*, en andere aen zijn zoon. Is gestorven in 't iaer 870. ende *Sophia* in 't iaer 890. welke wierd begraven te Oud-Heusden. Hare kinderen waren

1. *Edmond*, die in Engeland stierf zonder kinderen.

2. **ROBERT** de tweede, was in 't H. Land Ridder gellaegen, ende stierf in 't iaer * 914. ofte, zoo sommige willen, een iaer ofte twee laeter, hebbende geteelt wt *Adelheid* dochter van den Grave van Zutphen

EDMOND, vierden Heer van Heusden, die tot een wijf had *Hildegond* dochter van den Grave van Sein in Duytsland, ende is over-leeden 929.

IAN *Edmonds* eenig zoon, was getrouwd met *Margriet* dochter van den Grave van Loon in 't land van Luyk, ende stierf 956.

ROBERT *Ians* zoon, de derde van dien naem

en bouwer van de dorpen *Harpt*, *Vlymen* en *Hedichuyfen*, was gehouwlijkt met *Goertruy* Gravin van *Spanheim* in Hoog-duytsland, ende is gestorven 972.

BOUDEWYN *Robrechts* zoon, de derde dies naems Heer van Heusden, had tot een vrouw *Alyt* dochter des Heeren van *Gennep*. Stierf in 't iaer 1028. achter-laetende twee kinderen

Alveraet van Heusden; was gepaerd met † *Dirk* den tweeden Heer van *Brederode*.

IAN den tweeden, Heer van Heusden, en stichter van 't dorp *Hemert*, die getrouwt heeft een dochter van den Heer van *Steinvort* genaemd *Mechteld* (andere schrijven *Margriet*) stierf in 't iaer 1079. (eenige stellen 73.) ende had twee kinderen

Alyt, die in echt heeft gezeeten met † *Ian* den vijfden, Heer van *Arkel*.

ROBERT den vierden, Heer van Heusden, wiens vrouw was *Iohanna*, dochter van *Ian* Heer van *Altena*. Is gestorven in 't iaer 1092. achterlaetende

BOUDEWYN den vierden, over-leeden 1110. man van *Berrand* dochter van den Grave van der *Lippe*, ende vader van een eenig zoon

IAN den dierenden, Heer van Heusden, die ten wijve had vrouw *Christina* dochter van den Heer van *Arentsberg*. Is ontslaepen in 't iaer 1135. achterlaetende twee zoonen

WILLEM Heer van Heusden, die met *Keyser Konraed*, *H. Lodewijk* Koning van Vrankrijk en andere Grooten was in 't Ioodsche land geweest, ende getrouwd met *Elizabeth* dochter van den Grave van *Linningen*: dan is in 't iaer 1153. zonder kinderen gestorven.

† *Dit en koemt niet over een met de af-komst van die van Brederode, waar in staat, dat Dirk de eerste Heer van Brederode ten bouwe'lyck heeft gehad Alveraet, dochter van Ian den eersten Heer van Heusden.*

† *In den Stam-boom van de Arkel's vind men, dat Iohan de vijfde Heer van Arkel getrouwt baldes des Heeren dochter van Steenvorden. Sommige willen, dat deze Alyt getrouwt heeft Iohan den derden, Heer van Arkel.*

ARENT Heer van Heusden stierf in 't iaer 1168. ende verweckte by *Maria* van Salm in Loreynen twee kinderen

IAN den vierden, Heer van Heusden, die tot een vrouw had *Lucia* dochter des Heeren van Hoern, ging met Hertog Henrick van Brabant in 't H. Land, daer hy Ridder wierd.

Boudewijn Ridder, *Ians* broeder, genaemd *Custijn*, is geweest Heer van Heeswijk, ofte, zoo eenige willen, Wijk. Andere noemen hem Heer van Herwynen.

Gemelde *Ian* is gestorven (1192.) achter-lactende twee zoonen

ROBERT den vijfden, ende op de ry 15^{en}. Heer van Heusden, wiens wijf was *Philippoot* dochter van den Heer van Dieft in Brabant. Is gestorven in 't iaer 1202.

Wolter Spiring, *Roberts* broeder; van welken de Spiringen zijn gesprooten.

De voorzeyde *Robert* had twee zoonen

IAN den vijfden, Heer van Heusden, die tot een bed-genoote had een Gravin van Vernenburg.

Willem, *Ians* broeder, die geweest is Heer van Hedichuyfen.

De voor-genoemde *Ian* is af-lijvigh geworden in 't iaer 1235. en licht begraven tot Aken, hebbende gewonnen twee zoonen, beyde geheeten

IAN den seften, die tot een vrouw had *Catharina* Gravin van Loon, en Ridder was gemaect in 't H. land.

Ian, *Ians* zoon en *Ians* broeder, is geweest Ridder en Heer van Veen.

De voorzeyde *Ian* de zefte heeft zijn leeven gecynt in 't iaer 1279. achterlaetende drie zoons, *Ian*, *Aert*, *Ian*.

Aert Heer van Sluys.

Ian den iongen, Heer van Heesbeen, beyde Ridderen.

IAN den sevenden, Heer van Heusden, oudsten zoon van *Ian* den seften, die tweemaal is gehouwd geweest, ten eersten met *Alijt* Gravin van Wittenstein, ende ten tweedemaal met *Ermgard* dochter des Heeren van Wijk, ofte, zoo zommige schrijven, *Wickeroy*. Is overleeden in 't iaer 1303. ende heeft by zyne eerste huysvrouw verweckt twee zoonen,

IAN den achtsten, Heer van Heusden, ende *Ian* Heer van Drongelen;

Ende by de tweede *Ian* Heer van Elshout.

By desestijden in 't iaer 1290. heeft *Diderick* de 25^e. Grave van Cleve zijn leen-heerschap over Heusden en 't land van Altena, waer van Woudrichem ofte Workum de hoofd-stad is, over maeltijd geschonken aen *Floris* den vijfden, Grave van Holland. Dien volgens heeft *Ian* de zevende Heusden en Altena eerst van *Floris* te leen ontfangen, ende *Willem* den 4. Grave van Holland daer na in 't H. land gevolght, daer hem de Ridderlyke waerdigheid wierd aengedaen. Hy had een grooten twist met Hertog *Ian* van Brabant, die hem af-nam de Stad met het Slot en land van Heusden. Dan de Hertog gaf alles ten leften wederom, voor-behoudens dat Heer *Ian* en zyne erven hem voortaan tot Leen-heer zouden erkennen. Wt kracht van welke manschap hy daer nae den Hertog tegen Grave *Reynald* van Geire bystond in den strijd te Woeringen.

IAN de achtste, Heer van Heusden, was tweemaal hertrouwd, eerst met *Margriet* dochter van den Heer van Kuyk, waer by hy teelde

Sophia, gehelyckt met den Heer van Saffenberg, en *Ian*:

Ende daer na met *Sophia* dochter van den Heer van Kranendonk, die niet gekindert heeft. Dees *Ian* had den Hertog van Brabant gedient onder den Koning van Engeland tegen die van Frankrijk, ende daer voor gaf hem den Hertogh eens 4000. ponden Tournois, ende erfelyken 100. ponden Brabands.

IAN de negende, ende op de ry twintigste Heer van Heusden, broeder van vrouw *Sophia*, Ridder, heeft getrouwt *Kunigunde* dochter van *Ian* den tienden, Heer van Arkel, ende is in 't iaer 1334. zonder kinderen gestorven, hebbende zijn gebied verkoft aen Hertog * *Ian* den derden van Brabant.

Ian de achtste Heer van Heusden, heeft, als gezeyd, een broeder gehad met naemen *Ian* Heer van Drongelen, en dees maer een eenigen echten zoon, *Willem*.

Willem heeft na-gelaeten vijf wettige kinderen, te weeten

Robert, die in 't iaer 1333. aen een quetzuyr en zonder kinderen is gestorven, *Ian* heer van Drongelen, *Etten* en *Meeuwen*, *Herbert*, *Dirk* en *Arnolt*.

De verkoopng gedaen by *Ian* den negenden aenden Brabander, wierd by zijn oom den Ridder van Drongelen en zyne zufter van Saffenberg, als naeste erfgenaemen, gelijk ook by Heer *Willem* met zyne zoonen dapper tegen-gesproken. Ende naedemaal *Sophie* met haer man voor 2^{te}. Vrouw van Heusden was in-gehuld, ende echter geen verly konden krijgen van den Hertogh, verkoften zy wt verstoordheyd haer recht aen *Willem* van Beyeren, Grave van Holland; waer over naderhand Holland en Brabant in oorlog raekten. Doch het wierd namaels dusgededingd, dat de Grave zyne penningen te rug zoude krijgen, ende de Heer en Vrouw van Saffenberg haelijx voor haer en haer erven ontfangen 300. goude Realen. Ende alzoo heeft Hertog *Ian* Heusden rustelijc bezeeten, die gestorven is in 't iaer 1355. By tijden van zyne dochter de Hertogin *Johanna* was 'er groote haperingh tusschen *Wenceslaes* van Lutzenburg haer man en Grave *Lodew.* van Vlaenderen, twelk *Lodew.* woude be-weeren zijns moeders erf-deel te wezen, die een zufter was van de Hertogin. *Willem* van Beyeren, was in de wt-spraak van dit geschil al te zelfsoekende, alzoo hy door een slimmen streck (by d'oude Romeynen eertijds ook gebruykt) den Brabander Mechelen, ende hem zelf Heusden, daer geen gekijfom en was, toekende, zeggende: *Mechelen dijn, Heusden mijn.*

* Nochtans bevindick in een zoen-brief, door den Franschen Koning tusschen den Hertogh van Brabant en Grave van Gelre gemaect, ende die wy op het iaer 1333. voor-bringen, dat de Brabandsche Stad Thiel zoude verwisseld werden ende ook verwisseld is tegen de Stad Heusden, die doen onder Gelderland behoorde, ende ook, door een noodzettelijck gevolg, by Grave *Reynald* moet zijn bezeeten geweest. Om deze kuoop te ontwerpen, ekenne ick voor al noch geen middel te weten, by gebreck van naekter bescheyd.